БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

№ 33 (6468)
ФЕВРАЛИИН
15
ВОСКРЕСЕНЬЕ
1953 он

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

Сэн 20 мүнгэн.

Республикын хүдөө ажахын түрүүшүүлэй суглаанда хабаадагшадта амар мэндэ хүргэе!

Хүдөө ажахын улам хүсэтэй дэбжэлтын түлөө

Манай ороной хэдэ хэдэн Союзна республикануудта, тэрээнэй тоодо Российска Федерацида гүрэнэй засагай нютагай органуудта һунгалтанууд болохоёо байна. Һунгалтын үдэрэй хүндэлэлдэ стахановска вахтада жагсаһан, социалистическэ мүрысөөе дэлгэрүүлһэн ажалшад ажалай ба политическэ угаа ехэ эдэбхи үүсхэл гаргажа, түрэл юроноо улам хүсэтэй болгохын түлөө тэмсэнэ.

Иимэ оршон байдал соо манай республикын столица—Улан-Удэ городто мүнөөдэр хүдөө ажахын түрүүшүүлэй республиканска зүблөөн нээгдэхэнь.

Алтан таряа ургуулжа, арад зоноо тэжээдэг, адуу малаа үсхэжэ, амитан зоноо хубсалуулдаг — иимэ түрүү хүнүүдээ, иимэ хүндэтэй айлшадаа Улан-Удэ городнай угтан хүндэлэн абанал.

Союзна ба Федеративна правительствонуудай талаһаа манай республикын хүдөө ажахыда үзүүлэгдэһэн угаа ехэ материальна туһаламжын ашаар республикын колхозууд, совхозууд ба МТС-үүд үнгэрһэн жэлэй турша соо урда урда жэлнүүдэйхидэ орходоо нилээд дээрэ амжалтануудые туйлаһан байна.

Нёдондо жэлэй турша соо республика доторнай эбэртэ бодо малай тоо толгой 7,3 процентээр, хонин—29,9, гахай—25,6 процентээр олошорһон байна. Тарбагатайн, Закаменай ба бусад аймагууд малайнгаа тоо толгойе олошоруулха талаар горьтойхон амжалтануудые туйлаһан байна.

Эдэ бүхы амжалтанууд манай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй, түбхын түрүүндэ, һаалишад, тугалшад, хонишод, моришод, гахайшад ба шубуушадай, колхозуудай ба фермэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй, зоотехнигүүд ба ветеринарна хүдэлмэрилэгшэдэй эршэтэ ажалаар, эдэбхи үүсхэлээр туйлагдаа. Жэшээлхэдэ, Тарбагатайн аймагай Дзержинскиин нэрэмжэтэ колхозой чабан Х. Д. Петрова 100 эхэ хонин бүриһөө 115 хурьга абажа түлжүүлээ. Мухаршэбэрэй аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой ахалагша чабан Бато Сахьяев 100 хонин бүриһөө 125 хурьга абажа түлжүүлээ. Мухаршэбэрэй аймагай «Победа» колхоздо 100 үнеэн бүриһөө 98 тугал абтажа, Курумканай аймагай Сталинай нэрэмжэтэ ба Кабанскын аймагай «Коммунизм» колхозуудта 100 үнеэн бүриһөө 93 тугал абтажа, бүрин бүтэнөөр тэнжээгдээ. Иимэ жэшээнүүд хэдэн зуугаараа ба мянгаараа байха. Эгээл эдэ хүнүүд, иимэ ажалшад ажалай геройнууд бэшэ аал!

Малажалай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ талаар малажалай хүдэлмэрилэгшэд ба колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд зарим тэды амжалтануудые туйлаһан байна. Нёдондо жэлэйхитэй жэшээлбэл, һаамхай үнеэн бүриһөө республика дотор дунда зэргээр 139 литр һү ехээр һаагдаа, хонин бүриһөө — 465 грамм ноһо ехээр хайшалагдаа.

Мүн нёдондо жэлэй турша соо тариаанажалааршье нилээд һайн үрэ дүнгүүд туйлагдаһан байха юм. Тэдээнийе нэрлэбэл: тарилгын талмайнууд үргэдхэгдөө, хабарай тарилга һураггүй эртэ ба нилээд һайн агротехникэтэйгээр үнгэргэгдөө, ургасын хойноһоо харууһалга һайжараа.

Эдэ бүгэдын ашаар үнгэрэгшэ жэлдэ бараг һайн ургаса хуряагдаһан байха юм. Энээнийе хэдэн жэшээгээр харуулая. Мухаршэбэрэй аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхоз 2090 гектар талмайһаа гектар бүриин 14,3 центнер орооһото культура хуряаһан, Сэлэнгын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхоз 1309 гектар талмай дээрэһээ гектар бүриин 15 центнер ургаса хуряаһан байна. МТС-үүдэй хүдэлмэри зарим тэдыгээр һайжараа.

Малажалай ашаг шэмын ба таряанай ургасын дээшэлһэнэй ашаар республикымнай колхозууд нёдондо жэлэйхидэ орходоо 33,8 процент ехээр таряа гүрэндөө тушаагаа, һү 25,8 процент ехээр тушаагаа. Гүрэнтэеэ сүм тоосоһоной нгоо һүүлээр үрһэнэй, фуражна, страховой ба бусад хамтын фонднуудые байгуулаа, нёдондонойхидо орходоо ехээр таряа талха ба бэшэ продуктнуудые колхознигуудтаа ажалта үдэртэнь хубаагаа.

Колхозуудые эмхидхэлэй-ажахын талаар бэхижүүлхэ, хүдөө ажахын артелиин Устав эбдэхэ ябадалые усадхаха талаар нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдээ.

Эдэ бүгэдые хараад үзэхэдэ, манай амжалтанууд бага бэшэ байха юм. Теэд, бидэнэрые, советскэ хүнүүдые, Ленин — Сталинай партии болбол амжалтануудаараа дашуурхагүй, тэдээндэ толгойгоо эрьехэгүй, һанаагаа амархагүй, илалтаһаа илалта тээшэ, амжалтаһаа амжалта тээшэ урагшаа дабшагты тэжэ һургадаг. Тиимэһээ бидэнэр дутуу дундануудаа ба тэдээнэй шалтагаануудые элирхэйлхэ ёһотойбди.

Манайда дутуу дунданууд яһала олон бии: малажалай ашаг шэмые ба таряанажалай ургасые дээшэлүүлхын тула манай колхозууд ба МТС-үүдэй ехэнүүд резервнүүд болон арга боломжые хүсэдөөр хэрэглэжэ шаданагүйбди, 1952 ондо малажал хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбые республика бүхыдөө дүүргээгүй, мал үхэһэ, гарзалагдана, һубайрна, ашаг шэмэнь үшөөл бага байһаар зандаа, тэжээлэй база байгуулха асуудал мүнөө хүрэтэр шиидхэгдээгүй; түсэбэй ёһоор ургаса үшөө абанагүйбди, ногоо тарилгатай севооборот удаанаар нэбтэрүүлэгдэнэ, пар ба намарай пар багаар хахалагдана, агротехникэ үшөөл мууса сахигдана; колхозой зөөриие хулгайда, үрилтэдэ оруулха, ажалай журам эбдэхэ, ажалта үдэрэй минимум олохогүй гэхэ мэтээр хүдөө ажахын артелиин Устав эбдэхэ ябадал үшөөл үзэгдэһөөр.

Хүдөө ажахын түрүүшүүлэй зүблөөндэ хабаадагшад болбол нимэ ба бусад дутагдалнуудые, тэдээнэй шалтагаануудые элирүүлхэ, хүдөө ажахын органуудай хүдэлмэриие шангаар шүүмжэлхэ, илангаяа жинирэй колхознигуудай-түрүүшүүлэй талаһаа ажал һайжаруулха зорилготой үнэтэ дурадхалнуудые оруулха ёһотой.

Бурят-Монголой колхозно таряашад хүдөө ажахые улам хүсэтэйгөөр дэбжүүлхэ талаар Ленин — Сталинай партиин XIX съездын табиһан зорилгые бэелүүлхын тула хамаг бүхы хүсэ шадалаа үгэхэл!

ТЕЛЕГРАММА
Хитадай Арадай Республикын Арадай Центральна Правительствын Түрүүлэгшэ нүхэр МАО ЦЗЭ-ДУНДА

ПЕКИН.

Хани барисаан, союз ба харилсан туһалалсалга тухай Советско-Хитадай Договорой баталагдаһаар гурбан жэлэй ойтой дашарамдуулан, минии үнэн зүрхэнэй амаршалгануудые, арадуулай эб найрамдалай ба аюулгүй байдалай аша туһада Хитадай Арадай Республикын ба Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай хоорондохи хани барисаа болон союзые саашадань бэхижүүлхэ гэһэн хүсэлэнгүүдыемни, нүхэр Түрүүлэгшэ, тоогтоон абыт.

И. СТАЛИН.

ТЕЛЕГРАММА
Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр И. В. СТАЛИНДА

Хитадай Арадай Республикын ба Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай хоорондо хани барисаан, союз ба харилсан туһалалсалга тухай Договорой баталагдаһаар гурбан жэлэй ойтой дашарамдуулан хитад арадай, Хитадай Арадай Республикын Правительствын үмэнэһөө ба өөрһөөн агуусхэ советскэ арадта, Советскэ Правительствода ба Танда өөртэтнай үнэн зүрхэнэйнгөө баясхалан, халуун амаршалгые хүргэнэб.

Агуусхэ хоёр союзнигай—Хитадай ба Советскэ Союзай хоорондохи нигта хани барисаан ба хани харилсаан ехээр бэхижэһэн, хүгжэһэн байна. Шэнэ Хитадта Советскэ Правительствын ба советскэ арадай үзүүлһэн үнэхөөрөө һайн һайхан туһаламжа Хитадай экономикые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ ябадал түргэдхэһэнһөө гадна, Хитадай гүрэнэй байгуулалтын түрүүшын табанжэлэй түсэбые ехэ хэмжээгээр бэелүүлхэ хэрэгтэ шухала удхашанартай байха юм.

Империализмын шэнэ агрессиин аашануудта эсэргүү тэмсэлдэ, Дальна Востогто ба бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хамгаалха хэрэгтэ хоёр ороной — Хитадай ба СССР-эй хоорондохи эблэршэгүй агуусхэ хани барисаанай үдэр бүри бэхижэн хүгжэхые хүсэнэб.

Хитадай Арадай Республикын Арадай Центральна Правительствын Түрүүлэгшэ МАО ЦЗЭ-ДУН.

1953 оной февралиин 10.
Пекин город.

ТЕЛЕГРАММА
Хитадай Арадай Республикын Гүрэнэй Захиргаанай Соведэй Премьер ба Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр нүхэр ЧЖОУ ЭНЬ-ЛАЙДА

ПЕКИН.

Хани барисаан, союз ба харилсан туһалалсалга тухай Советско-Хитадай Договорой баталагдаһаар гурбан жэлэй ойтой дашарамдуулан, минии үнэн зүрхэнэй амаршалгануудые, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай аша туһада манай оронуудай арадуудай хоорондын хани барисаа ба хани харилсаае саашадань бэхижүүлхэ гэһэн хүсэлэнгүүдыемни тоогтоон абахыетнай, Таниие гуйнаб.

А. ВЫШИНСКИЙ.

ТЕЛЕГРАММА
Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр нүхэр А. Я. ВЫШИНСКИДЭ

Хитадай Арадай Республикын ба Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай хоорондо хани барисаан, союз ба харилсан туһалалсалга тухай Договорой баталагдаһаар гурбан жэлэй ойтой дашарамдуулан минии үнэн зүрхэнэй амаршалгануудые тоогтооч абахыетнай, нүхэр Министр, Таниие гуйнаб.

Дальна Востогто ба бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай болон аюулгүй байдалай найдабари болоһон Хитадай ба СССР-эй хоорондохи агуусхэ союзай саашадаа улам ехэ хүсэтэй болохо ба бэхижэхэ ябадал хүсэхыемни намда зүбшөөгыт.

Хитадай Арадай Республикын Арадай Центральна Правительствын Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр ЧЖОУ ЭНЬ-ЛАЙ.

1953 оной февралиин 10.
Пекин город.

ВЦСПС-тэ

Хүдэлмэришэдэй, албахаагшадай тус тустаа ба хамтадаа огород тарилга ба сад тарилга хүгжөөхэ

Энэ жэлдэ манай орон дотор 17,9 миллион шахуу хүдэлмэришэд болон албахаагшад тус тустаа ба хамтадаа огород тариһан байна. Садоводуудай тоо олошороо, садуудай болон үрэ-жэмэстэ модоной талмайнууд ехэ болоо. Хүсэдбэшэ мэдээнэй ёһоор, хамтадаа тариһан садуудта 3,2 миллионһоо үлүү фруктово модод ба жэмэстэ һөөгүүд таригдаа.

Хүдэлмэришэдэй ба албахаагшадай огородууд дээрэһээ үндэр ургаса абаһанай түлөө, хамтадаа сад тарилгые хүгжөөхэ хэрэгтэ туйлагдаһан амжалтануудай түлөө профсоюзуудай фабрично-заводской, нютагай, областной ба хизаарай комитедүүд ВЦСПС-эй грамотануудаар шагнагдаа, заводской 5 комитедүүдтэ ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан тугууд олгогдоо. Огород ба сад тарилга хүгжөөхын тула һайнаар хүдэлмэрилһэнэй түлөө профсоюзуудай зарим Центральна Комитедүүдтэ ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан тугууд олгогдоһон, тэдэнэр ВЦСПС-эй грамотануудаар шагнагдаһан байна.

ВЦСПС-эй секретариат болбол огород, сад таридаг хүдэлмэришэдтэ, албахаагшадта 1953 ондо болото туһаламжа үзүүлхыень профсоюзуудай центральна, республиканска, хизаарай, областной, фабрично-заводской болон нютагай комитедүүдые уялгалба.

(ТАСС).

Һургуулинуудай хүдэлмэриие эрид һайжаруулха

Манай олонациональна гүрэнэй бүхы ажалшан арадуудые ушар ёһо мэдэхэ ба культурна болгохын тула, ургажа байгаа залуу үетэниие коммунизмын үзэлөөр хүмүүжүүлхын тула Коммунистическэ парти, Советскэ правительство, агуусхэ вождь нүхэр Сталин үдэр бүриин халуун анхарал хандуулна.

Партиин түүхэтэ XIX съездын баталан абаһан СССР-ые хүгжөөхэ табадахи табанжэлэй түсэб тушаа директивэнүүд дотор арадай гэгээрэлые улам һайжаруулха тухай иигэжэ хэлэгдэнэ:

«Республикын столицануудта, республиканска мэдэлтэй городуудта, областной, хизаарнуудай ба промышленна томо центрнүүдтэ долоон жэлэй һуралсалһаа бүгэдэниитын дунда (арбан жэлэй) һуралсалда оролгые табанжэлэй эсэс хүрэтэр дүүргэхэ. Удаадахи табанжэл соо бусад городууд ба хүдөө нютагуудта бүгэдэниитын дунда (арбан жэлэй) һуралсал бүрин бэелүүлхын тула шухала услови бэлэдхэхэ».

Агуусхэ Сталинай үүсхэлээр шэнэ, табадахи табанжэл дотор арадай гэгээрэлые улам һайжаруулха талаар онсо шухала зорилго табигданхай. Энэнь юуб гэхэдэ, дунда һургуулинуудта политехническэ һуралсалые эрхилжэ эхилхэ ба саашадаа бүгэдэниитын политехническэ һуралсалда шэлжэн орохо хэрэгтэ шухала бэлэдхэлэй хэмжээ-ябуулгануудые үнгэргэлгэ болоно.

Манай республикын һургуулинууд һүүлэй хэдэн жэлнүүдэй турша дотор залуу үетэниие коммунистическээр хүмүүжүүлхэ талаар зарим тэды амжалтануудые туйлаһан байна. Хориин, Баунтын, Байкало-Кударын, Заиграйн аймагуудай хэдэ хэдэн һургуулинуудта һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие болон багшанарай мэргэжэл шадабариие һайжаруулһанай ашаар һурагшадай успеваемость элитэ дээшэлээ, нэгэ класста хоёр жэлдэ удаа удаагаар һууха ябадал үсөөрөө.

Зүгөөр бүхы республика дотор абажа хараха болоо һаа, багшанарай, һургуулинуудай, аймагуудай арадай гэгээрэлэй таһагуудай хүдэлмэридэ ехэхэн дутуу дунданууд бии. Зарим нютагуудта һургуулиин наһанай үхибүүд бүгэдөөрөө һуралсалда хабаадуулагданагүй, һуралсалай-педагогическа процессые зүбөөр эмхидхэжэ шадаагүй дээрэһээ, һурагшадай успеваемость доодо хэмжээндэ байһаар. 1952—53 оной һуралсалай жэлэй нэгэдэхи хахадай дүнгөөр республикын һургуулинуудай успеваемость бүхы дээрээ 76 процент болоно. Ахын (арадай гэгээрэлэй таһагые даагша Заяханов), Торниин (арадай гэгээрэлэй таһагые даагша Брянский), Түнхэнэй (арадай гэгээрэлэй таһагые даагша Карагай) аймагуудай һургуулинууд оройдоо жараад гаран процент успеваемость туйлаһан байха юм.

Республикын һургуулинуудта илангаяа ород хэлэ заалгын муугаар табигдаһанһаа боложо, олон үхибүүд программаар хараалагдаһан материалнуудаа дутуутайгаар шудална, диктантнуудые бэшэхэлээ элдэб алдуунуудые гаргана. Энэ предмет заадаг зарим багшанар «Марксизм ба языкознаниин асуудалнууд» гэһэн нүхэр Сталинай гениальна зохёолой үндэһөөр өөһэдынгөө хүдэлмэриие шэнэдхэн табижа шадаагүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Хэлэ бэшэгые эрхимээр шудалуулхын түлөө тэдэ багшанар элдэб янзын дадалай упражнениинүүдые һурагшадаар хүүлдэггүй, ородой классическа болон советскэ литературын эрхим зохёолнуудтай һайнаар танилсуулдаггүй, тематическа вечернүүдые ба уншагшадай конференцинүүдые саг үргэлжэ үнгэргэдэггүй байха юм.

Үхибүүдтэ элдэб наукануудай үндэһэ һууринуудые бата бэхеэр ойлгуулхын тула тус предмедүүдые түрэлхи бурят-монгол хэлэн дээрэ заалга туйлай ехэ удхашанартай. Зүгөөр республикын Гэгээрэлэй министерство, багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлхэ институт элдэб учебнигүүдые оршуулжа гаргабашье, тэдэниие хайшан гээд хэрэглэхэб, физикын, ботаникын, түүхын болон бусад номуудта байгаа элдэб ойлгосонуудые, терминүүдые, нэрэнүүдые яажа тайлбарилха тухай багшанарта методическа туһаламжа үзүүлнэгүй. Тэрээнһээ байтаган, хаана, хэн багша, ямар предмедээр бурят хэлэн дээрээ һайнаар заанаб гэжэ министерствын хүдэлмэрилэгшэд мэдэдэггүй байха юм.

Хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин муугаар табигдаһанһаа Улан-Удэ городой, Иволгын аймагай зарим һургуулинуудта һурагшадай сахил журам ехээр эбдэхэ ябадал үзэгдэнэ. Тэрэниие үндэһөөрнь усадхахын тула һургуулинууд болон түрэлхидэй комитедүүд хоорондоо нигта холбоотойгоор хүдэлмэрилхэ, мүн пионерскэ болон комсомольско организацинуудайнь хүмүүжүүлхы үүргэ эрид дээшэлүүлэглэхэ ёһотой.

Һургуулинуудай хүдэлмэриие һайжаруулха хэрэгтэ багшын үүргэ шиидхэхы һуури эзэлнэ. Тэдэнэй теоретическэ бэлэдхэлһээ, дүй дүршэлһөө ба өөрынгөө знаниие үхибүүдтэ һонирхолтойгоор, тодо һонороор дамжуулха шадабариһаа һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин амжалта гол түлэб дулдыдаха байна. Зүгөөр зарим һургуулинуудай хүтэлбэрилэгшэд энээниие тоохогүй ябадал гаргана. Предмедүүдые заадаг олохон багшанар һмагтал учебнигээрээ хизаарлаад лэ, урогоо һонирхолтойгоор, удха түгэлдэрөөр үнгэргэхын түлөө бусад материалнуудые, харуулан ойлгуулха зүйлнүүдые, лабораторна хүдэлмэринүүдые хэрэглэнэгүй. Жэшээлхэдэ, Түнхэнэй дунда һургуулиин директор нүхэр И. А. Соктоев предмедүүдые заадаг багшанарай үмэнэ шанга эрилтэ табинагүй, элдэб кружогуудай хүдэлмэриие эмхидхэхэ талаар энэ гэхэ юумэ хэнэгүй. Эгээл иимэһээ тус һургуулиин 426 һурагшадһаа оройдоо 186 һурагшад муу сэгнэлтэгүйгөөр һуралсадаг байха юм.

Дээрэ дурсагдаһан дутуу дунданuудай гол шалтагааниинь юуб гэхэдэ, республикын Гэгээрэлэй министерство нютагуудтахи органуудаа, һургуулинуудай хүдэлмэриие ёһо тэдыгээр, элдэб захиралта, саарһа эльгээлгээр хүтэлбэрилнэ. Олон удаан жэлдэ заажа байһан эрхим багшанарай ба һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие һайнаар табижа шадаһан һургуулинуудай дүй дүршэлые шэнжэлхэ, согсолхо талаар өөдтэй юумэ хэнэгүй.

Үнгэрэгшэ жэлэй ноябриин 21-дэ партиин Центральна Комитедэй орган — «Правда» газетын түрүү бэшэг дотор манай республикын Гэгээрэлэй министерство хурсаар шүүмжэлэгдэһэн байгаа. Гэбэшье, энэ шүүмжэлэлһээ болото һургаал мүнөө хүрэтэр абтаагүй.

Нютагуудай партиина, профсоюзна, комсомольско организацинууд һургуулинуудай хүдэлмэриие һайжаруулха талаар саг үргэлжэ һаналаа табиха ба тэдээндэ али болохо туһаламжа үзүүлжэ байха зэргэтэй. Зүгөөр партиин Курумканай, Тарбагатайн, Зэдын, Хэжэнгын айкомууд багшанарай идейно-теоретическэ бэлэдхэлые дээшэлүүлхэ талаар эрид хэмжээнүүдые абанагүй, һургуулинуудай хүдэлмэриин дүй дүршэлые согсолхо талаар зүблөөнүүдые үнгэргэнэгүй.

Арадай гэгээрэлэй хүдэлмэриие һайжаруулха тухай шэнэ табанжэлэй түсэбөөр хараалагдаһан ехэнүүд ба харюусалгатай зорилгонуудые дүүргэхын түлөө манай республикын багшанар, арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд, гүрэлхид бүхы хүсэеэ хандуулха ёһотой.

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедһээ ба ССР Союзай Министрнүүдэй Соведһээ

Коммунистическэ партиин ба советскэ гүрэнэй элитэ ажал-ябуулагша, Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй гэшүүн нүхэр **МЕХЛИС Лев Захарович** уни удаанаар ба хүндөөр үбшэлһэнэй һүүлээр, 1953 оной февралиин 13-да наһа бараа гэжэ Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитет ба ССР Союзай Министрнүүдэй Совет гүнзэгы гашуудалтайгаар мэдээсэнэ.

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИСТИЧЕСКЭ ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ.

ССР СОЮЗАЙ МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, КПСС-эй ЦК-да

СССР-эй Министрнүүдэй Совет ба КПСС-эй ЦК иигэжэ тогтообо:

1. Л. З. Мехлисые хүдөөлүүлгэ эмхидхэхэ Правительственна комиссии нүхэд М. А. Суслов (түрүүлэгшэ), А. Ф. Горкин, Ф. Ф. Кузнецов, М. Т. Помазнев ба М. А. Яснов гэгшэдэй составтайгаар байгуулха.
2. Л. З. Мехлисые Улаан талмай дээрэ Кремлевско ханын дэргэдэ хүдөөлүүлхэ.

А. С. Пушкинай зохёолнууд осетин хэлэн дээрэ хэблэгдэбэ

ДЗАУДЖИКАУ, февралиин 10. (ТАСС). Республикын гүрэнэй издательствода А. С. Пушкинай «Евгений Онегин» гэжэ зохёолые осетин хэлэн дээрэ хэблэн гаргаа. Тус зохёолые нютагай поэт Г. Кайтуков оршуулба. «Капитанай басаган», «Белкинэй повестьнууд», шүлэгүүдэй ба поэмэнүүдэй хоёр том ном олон тиражтайгаар тэрэшэлэн хэблэгдэбэ.

ҺЭРЭМЖЭТЭЙ БАЙХА ГЭЭШЭ СОВЕТСКЭ ПАТРИОДУУДАЙ ҮНЭТЭ ШАНАРЫНЬ МҮН

☆ ☆

Ф. БЕЛЯЕВ, РСФСР-эй юстициин министр.

☆

«СССР-тэхи социализмын экономическа проблемэнүүд» гэжэ нүхэр Сталинай сэсэн мэргэн зохёол дотор бэшэгдэһэн ба партиин XIX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүд дотор хараалагдаһан манай орон дотор коммунизм байгуулгын сталинска программые дүүргэхын түлөө советскэ арад шэн зоригтойгоор Коммунистическэ партиин сэсэн хүтэлбэри доро тэмсэжэ байна.

Демократическа ба империалистическэ лагерьнуудай хоорондохи тэмсэлэй хурсадаһан уласхоорондын орёо бэрхэшээлтэй тиимэ оршон байдал сээ СССР дотор коммунизм байгуулагдажа байна. Энэ ушар халаа политическэ хурса һэрэмжэтэй байхыень советскэ хүнүүдһээ эринэ. Юуб гэхэдэ, манай амжалтануудай бури ехэ болохо бүриинь манай Эхэ орондо, арадай демократиин оронуудта социализмын дайсад улам дурагүй болодог, империализмын агентнүүдэй хорото аашануудынь улам харатай болодог.

Капиталистическэ хүреэлгэ тухай мартадаг хүдэлмэрилэгшэдые шүүмжэлхэ зуураа, нүхэр Сталин болбол «капиталистическэ хүреэлэлгын байгаа сагтань лэ гадаадын гүрэнүүдэй тагнуулай органуудаар Советскэ Союзай тыл руу эльгээгдэлэг хоротод, диверсантнууд, шпионууд, террористнууд байха юм гэжэ һанажа ябахые ба хэдышье мартахагүйе» 1937 ондо болоһон ВКП(б)-гэй ЦК-гэй февральско-мартовска пленум дээрэ уряалһан байна.

Нүхэр Сталин болбол ангиин тэмсэлэй унтаран дүүрэхэ тухай оппортунистическэ теориие элиишэлээ һэн. «Энэ халаа—миин лэ үжэнхэй үмхи теори бэшэ,—гэжэ тэрэ хэлээ һэн.—Мүн аюултайшье теори гээшэ, юуб гэхэдэ, тэрэ халаа манай хүнүүдэй һэрэмжые мохоолхоно, тэдээнииие аюул зангада оруулна, тиигээд советскэ засагта тэмсэхэ шалал ороходонь ангиин дайсанда туһална».

Үмсын һанал бодолой ба моралиин үлэгдэлнүүд зүндөө һаладаг бэшэ, тэдэ ехэ бүхэ байдаг, ургажашье болохо, тиимэһээ тэдээндэ эсэргүүгээр эрид тэмсэл ябуулха хэрэгтэй гэжэ партиин XIX съезд дээрэ хэһэн элидхэл дотороо Г. М. Маленков заагаа һэн. «Бидэнэр халаа тэрэшэлэн гадаадаһаа, капиталистическэ гүрэнүүдэй талаһаа, дотоодоһоо, партяар эсэслэн бута сохигдоогүй, советскэ засагта дайсан бүлэгүүдэй үлэгдэлнүүдэй талаһаа, харша үзэлнүүдэй, идейнүүдэй ба һанал бодолнуудай манда нэбтэрэн орожо болохоһоо бэеэ мүнхэлөөгүйбди. Элдэб харша үзэлнүүдые тараахые, хүхеэн дэмжэхые ба дэлгэрүүлхые, манай обществын тогтуурингүй этэгээдүүдые идеологическа талаарнь забхайруулхые Советскэ гүрэнэй дайсадай һэдэжэ байһаниие мартажа болохогүй»—гэжэ нүхэр Г. М. Маленков хэлээ һэн.

Империалистическэ лагериин зонхилогшюд манай гүрэнэй оршожо байгаа бүхы түүхэ соонь Советскэ арадай үүсхэн зохёохы ажалые таһалдуулхые оролдодог байба. Империалистическэ гүрэнүүдэй тагнуулнууд хэдэн мянган нюуса агентнуудые—шпионуудые, хорлогшодые, алуурша-диверсантнуудые манай орон руу эльгээдэг байба. Манай орон дотор бута сохигдон һалгаагдаһан мүлжэгшэ ангинуудые ба тэрээнэй агентнуудые—меньшевигүүд, эсэрнүүд, троцкистнууд, зиновьевецүүд, бухаринецууд, буржуазно-националистнуудые уласхоорондын империализм өөһэдынгөө хорото зорилгодо хэрэглэдэг байгаа.

Мүнөө американска империализм уласхоорондын жандарм болонхой. Тэрэ халаа шадаһан лэ газартаа эрхэ сүлөөе даран үгы хээл, фашизм хүсөөр тогтоохые эрмэлзэнэ, сүлөөтэй хүгжэлтын зам дээрэ орогшо оронуудта али болохоор хоро хэхые оролдоно. Социалистическэ лагериин оронуудта хоро һүйдхэл хэхын тулада 1951 оной октябрьда американска конгресс 100 миллион доллар сэхэ һомолһон байна. Энэ бузар булай хэрэгтэ үнэн дээрээ бури ехэ мүнгэ гаргашалагдадаг.

Уолл-стридэй зонхилогшодоор толгойлоглоһон уласхоорондын реакци болбол манай орон дотор ангиин базагүй байхадаа, бута сохигдоһон дайсан бүлэгүүдэй шаара шабхаруус, антисоветскэ этэгээдүүдые, политическэ ба моральна талаараа тогтуурингүй забхайрһан хүнүүдые хорото зорилгоор хэрэглэхые элдэбээр оролдоно. Американо-английска дайн үүдхэгшэд буржуазна националистнуудта иматта ехээр найдана. Еврейскэ буржуазна националистнууд халаа американска империалистнуудай, янаршье хорото үйлэ хэхээр бэлэн байдаг бузар булай агентурань мүн гэжэ Гүрэнэй аюулгүйе сахиха органуудаар алуурша-врачуудай группын баригдажа элиишэлэгдэһэн ябадал харуулба. Элиишэлэгдэһэн хорото бүлэгтэ хабаадагшадай олонхинь—Вовси, Б. Коган, Фельдман ба бусад халаа американска разведкын байгуулһан ба тэрээнэй хүтэлбэри доро шпионско-террористическэ ажал-ябуулга хэдэг «Джойнт» гэжэ еврейскэ буржуазно-националистическэ уласхоорондын организацитай барисаатай байба. Энэ хорото бүлэгтэ хабаадагшадай заримань (Виноградов, М. Коган, Егоров) английска тагнуулай үнинэй агентнууд байгаа.

Алуурша-врачуудай бузар бандын балшыса баригдаад байхадань «Правда» нигэжэ бэшээ һэн:

«Советскэ арад уур сухалаа хүрэн жэрхэжэ, алууршадай гэмтэ бандада ба тэрээнэй хилын саадахи ээдтэ хараал шэрээл шэнгээнэ. Долларнуудаар ба стерлингүүдээр бэеэ худалдаһан хараалта муухай хүлһэншэдые түс арад бузар муухай хорхой шабхай шэнгеэр ниса дарахал. Элэ хүлһэншэд алууршадые түхирагшад тухай хэлэхэ болоо һаа, үһөөн халаа бидэнэр тухай мартахагүй, шэрүүн шанга үгээр хэлэхын тула бидэнэртэ хүрэхэ зам олохо гэжэ тэдэнэр этигэг лэ.

Эдэ бүгэдын зүбыншье зүб. Гэбэшье, манайда элэ дайсадһаа ондоо үшөө нэгэ дайсан — манай хүнүүдэй алмай һүлэр байдал бии байһаниинь үнэнтэ. Алмай һүлэр байдалай манайда бии байһан сагта хоролон һүйдхэлгын хэгдэхэ байһанда ажаг һэжэг байхагүйл. Иимэһээ: хоролон һүйдхэлгые усадхахын тула манай зэргэнүүдтэхи алмай һүлэр байдалые үгы хэхэ хэрэгтэй».

Өөһэдынгөө хорото түсэб дүүргүүлхые элдэб тогтуурингүй хүнүүдые хэрэглэхын тулада гадаадын тагнуулнууд советскэ орон дотор тэдээниие бэдэрдэг. Советскэ гүрэнэй органуудта балшыса баригдажа элиишэлэгдэһэн, Эхэ орондоо урбаһан А. И. Орлов гэгшэ нэгэ институдай хүдэлмэрилэгшэдэй оһол назагай ба алмай һүлэр байдалые хэрэглэн, нюуса документ хулуужа абаад, гадаадын тагнуулда тэрээниие үгэхэ һанаатай ябаба. Тээд, имэгтал советскэ хүнүүдэй һэрэмжын ашаар энэ һэдэлгэнь болюулагдаһан байгаа.

Бута сохигдоһон троцкистско-бухаринска бүлэгүүдэй үлэгдэлнүүд һүйдхэлэй ба диверсионно хүдэлмэри хэхын тулада гадаадын тагнуулнуудай зэмсэг болодог. Гүрэнэй аюулгүйн органууд нэгэ хэлэн сагай урда тээ үнинэй троцкист, гадаадын тагнуулай агент С. Д. Гуревич гэгшые арестовалаа һэн. Тэрэ халаа антисоветскэ троцкистска бүлэгэй эдэбхитэй хабаадагшань байбашье, троцкизмһаа һалажа зайлааб гэһэн мэдүүлгэ партийна организацида 1927 ондо бариһан байгаа. Энэ халаа мэхэлһэн ба билдагуушалһан ябадал байгаа. Тиигээд тэрэ болбол советскэ арадай эгээн хорото дайсаниинь зангаараа үлөөд, 1939 ондо гадаадын тагнуултай барисаа байгуулжа, хэдэн жэлэй турша соо тэрээндэ шпионско мэдээнүүдые дамжуулжа байба.

Гуревич халаа һэрэмжэеэ гээгээд, тэрээндэ гүрэнэй нюусые шашадаг хүнүүдһээ шпионско мэдээнүүдые гэнэдхээжэ алдуулдаг байба. Тэрээнтэй нэгэн хамта, политическэ ба моральна талаараа тогтуурингүй нюурнуудые танилнуудайнгаа дундаһаа бэлэрэн оложо, шпионско зорилгонуудтаа хэрэглэдэг байба. Жэшээлхэдэ, Гуревич болбол СССР-эй наукануудай Академиин нэгэ институдай сотрудница Е. А. Таратута гэгшые шпионско хүдэлмэридэ хабаадуулжа, советскэ эрдэмтэдэй туйлалтанууд тухай мэдээнүүдые абажа, үгэжэ байхыень тэрээндэ даалгаһан байха юм. Энэ институдай зарим сотрудникүүдай оһол назагай ба алмай һүлэр дээрэһээнь Таратута нюуса хэдэн документнүүдые хулуужа шадаһан байгаа.

Манай хүнүүдэй алмай һүлэр ябадал гүрэндэ али зэргын ехэ хоро хүргэнэб гэжэ эдэ баримтанууд тодорхойгоор харуулна.

Коммунистическэ парти тон ехэ һэрэмжэтэй байхые бүхы советскэ хүнүүдые уряалдаг, дайсадай бүхы мэхэ гохын хойноһоо хёрхо хурсаар ажаглан хаража байхые һургалаг.

Амжалтанууд—амжалтын хойноһоо амжалта, туйлалтын хойноһоо туйлалта, түсэбөө хододоо үлүүлэн дүүргэлгэ—иимэ амжалта ехэтэй оршон байдал политикатай һайн танилсаагүй ба юумэ бага үзэһэн хүнүүдтэ оһол назагай ба һанаа амар һанал бодол бии болгодог, юумэнэй хэмжээе мэдэхые болюулдаг ба политическэ һэрэмжые мохоолходог, юумые һайн шэнгеэр паагуурнь гоёожо харуулдаг ба бэе бэеэ һайрхуулдаг оршон байдал бии болгодог, хүнүүдые һула забхай болгожо, тэдээниие һанаа амар һууха ябадалда хүргэдэг гэжэ нүхэр Сталин заана.

Эгээл алмай һүлэр ябадал халаа шпионууд ба хорлогшодто таарамжатай байдал бии болгоно. Эгээл һанаа амар ба оһол назагай байһанай эсэстэ дайсан хорото хэрэгээ бүтээжэ шададаг. Партийна ба гүрэнэй нюусые халагалжа шадахагүй, юумэ ехэ мэдэдэгээрээ һайрхадаг, алмай һүлэр, шашаг хүнүүд дайсанай гарта орошодог. Тиимэһээ манай сүүдэй органуудай шухалын шухала зорилгонуудай нэгэниинь юуб гэхэдэ, «гүрэнэй нюусые элиишэлһэнэй түлөө ба гүрэнэй нюуса документнүүдые үгы болгоһоной түлөө харюусалта тухай» ССР Союзай Верховно Совэдэй Президиумэй 1947 оной июниин 9-нэй Указые болото байдалда бэелүүлгэ болоно.

Дай үүдхэгшэдэй хорото ябуулгын хойноһоо һэрэмжэтэйгээр ажаглажа байха, Советскэ Армине, Далайн-Сэрэгэй Флодые, советскэ тагнуул ба хэһээлтын органуудые бүхы хэмжээгээр бэхижүүлхэ гээшые шухалын шухала зорилгонуудай нэгэн болгожо, партиин үмэнэ манай партиин түүхэтэ XIX съезд табиһан байна. Гүрэнэй нюусые сахиха, политическэ һэрэмжэтэй байха, тиигээд һэрэмжэ болбол ямаршье участок дээрэ, ямаршье оршон байдалда зайлашагүй хэрэгтэй гэжэ һанажа ябаха гээшэ советскэ хүнүүдэй уялгань мүн.

Политическэ һэрэмжын хурса байһан газарта, гүрэнэй ба сэрэгэй нюуса пангинаар сахигдадаг газарта советскэ арадай дайсад түргөөр элиишэлэгдэдэг гэжэ ажабайдал тодорхойгоор харуулна. Советскэ хүнүүдэй политическэ һэрэмжэеэ алдаһан газарта, оһол назагайн тэнэг үбшэнэй үгы болоогүй газарта өөрынгөө бузар булай хэрэгые дайсад бэлээр бүтээдэг.

Марксизм-ленинизмые кадрнуудай гүнзэгыгөөр шудалхань политическэ һэрэмжэтэй байха үзэлөөр ажалшадые хүмүүжүүлхэ шухалын шухала арга мүн.

Шүүмжэлэл ба дороһоо шүүмжэлэлые дам саашадань хүгжөөхэ шухала байһаниие Коммунистическэ парти, агуухэ Сталин холодоо тэмдэглэдэг. Үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэһэн өөрыгөө шүүмжэлэл ба шүүмжэлэл советскэ хүнүүдэй һэрэмжые дээшэлүүлнэ, коммунистическэ общество байгуулжа байгаа советскэ арадай үүсхэн зохёохы агууехэ хүдэлмэридэнь капиталистическэ хүреэлэлтын һаад хэхэ һанаатай бүхы ба элдэб һэдэлгэнүүдтэ эсэргүүгээр тэмсэхэдэнь тэдээнэй эдэбхиие шангадхана. Өөрыгөө шүүмжэлэлые ба дороһоо шүүмжэлэлые дэлгэрүүлгэ болбол һанаа амар, алмай һүлэр, политическэ оһол назагай ябадалай урдаһаа эрхимээр тэмсэхэдэ туһална.

«Хүдэлмэрншэн ангиин һэрэмжэ мохохогүйгөөр, харин хурсадан хүгжэхөөр, социалистическэ байгуулалтын хэрэгтэ зуун мянган ба миллион хүдэлмэрншэдэй оролсохоор, хэдэн арбаадхан хүтэлбэрилэгшэд бэшэ, харин хэдэн зуун мянган ба миллион хүдэлмэрншэд ба таряашад манай байгуулалтын ябасын хойноһоо һайнаар хаража байхаар, манай алдуу эндүүнүүдые тэмдэглэжэ, тэдээниие элирүүлжэ байхаар ажал хэрэгые табиха хэрэгтэй — гэжэ нүхэр Сталин һургана. — Эгээл тиигээд байгаа һаа, бидэнэртэ «гэнтын ушаралнууд» болохогүй, тиигээд энээниие туйлахын тулада дутагдалнуудаа дороһоо шүүмжэлхэ ябадалые дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй, бидэнэртэ шүүмжэлэлые нинтын болгохо хэрэгтэй, бидэнэртэ өөрыгөө шүүмжэлэлэй лозунгые ойлгон абажа, болото байдалда бэелүүлхэ хэрэгтэй» (Зохёол, том 11, нюур 36).

Советскэ арад эрээдүйе найдамтайгаар харана. Американска империалистнуудай ба тэдээнэй дээрмэдэгшэ нүхэдэй заналтанууд манай арадые айлганагүй. Советскэ гүрэнэй гадаадын нарин шанга политика империалистическэ агрессорнүүдтэ ямаршье «буулта» хэхэгүй байна. Буржуази хайшан гэжэшье галзуураа һаа, тэрээнэй хосорхо сагынь дүтэлжэ байна, тэрэ халаа түүхын ябасые гэдэргэнь бусаажа шадахагүй гэжэ советскэ хүнүүд мэдэнэ. Коммунизмын хэрэг илагдашагүй.

Амгалан байгуулалтын зохёохы ажал хэжэ байһан, коммунизм байгуулалтын сталинска программаар зэбсэгжэһэн советскэ арад Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро, нүхэр Сталинай ударидалгаар өөрынгөө агуухэ үг зорилго—коммунизм тээшэ этигэлтэйгээр зорижо ябана.

МАНАЙ КАНДИДАДУУД

Стахановка Шадрина

«Победа» гэжэ олзоборилгын артелиин коллектив ажалшадай депутадуудай Городской районой Совэдэй депутадта кандидадаар артелиингээ эрхим стахановка Елизавета Ивановна Шадринае нэгэн дуугаар дэбжүүлээ.

Нүхэр Шадрина 1908 ондо Кяхта тосхоной таряашанай бүлэдэ түрэһэн юм. Тэрэ халаа 1911 оноһоо хойшо олзоборилгын кооперациин системэдэ хүдэлмэрилнэ.

Платье оёдог № 9 цехтэ Елизавета Ивановна зургаадахи жэлээ хүдэлмэрилжэ байна. Энэ үе соо партийнабэшэ Шадрина стахановска ажалай үлигэр жэшээ харуулхатайгаа хамта, нинтын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг, залуу оёдолшодые өөрынгөө дүй дүршэлдэ һургадаг дээрэһээ коллективэйнгээ дунда тон хүндэтэй болонхой.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай жэлнүүдтэ Елизавета Ивановна эсэхэ сусахые мэдэнгүйгөөр хүдэлмэрилһэнэйнгөө түлөө «Шэн габьяата ажалай түлөө» медаляар шагнагдаа һэн.

Нүхэр Шадрина 1952 онойнгоо даалгабариие 141 процент дүүргэхэһээ гадна, оёдолой шанарые ниилээд һайжаруулаа. Партиин XIX съездын директивэнүүдээр зоригжоһон Елизавета Ивановна шэнэ жэлэй гараһанһаа хойшо бүри эршэмтэйгээр хүдэлмэрилнэ.

Н. Бадмацыренова.

Залуу үетэниие хүмүүжүүлэгшэ

Уралай орьёл үндэр уулануудай үбэртэ Чосви гэжэ тосхондо 1903 ондо үгытэй таряашанай бүлэ соо Катя басаган түрөө һэн.

Агуухэ Октябрьска социалистическэ революци Уралай таряашан Вилисовтанай бүлэдэ зол жаргал асараа. Тэмо болоһон Екатерина Владимировна нютагайнгаа 4 классна һургуулида һуража эхилээ. Энэ һургуулиие амжалтатайгаар дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр 2 жэл соо бэеэ даажа һуралсаад, гүрэнэй Пермскэ университедтэ оробо. Энэ университедые 1927 ондо дүүргэжэ, Тобольско педагогическа училищида багшалхаар эльгээгдэһэн байгаа. Тэндэ удаан саг соо хүдэлмэрилһэнэйнгөө һүүлээр, ороной эгээн хойто захын Обдорск городто ошожо хүдэлмэрилхые тэрэ хүсэбэ.

Нүхэр Вилисова 1938 ондо манай республикада хүдэлмэрилхөөр эльгээгдэһэн юм. Тэрэ сагһаа хойшо нүхэр Вилисова Кяхтын педагогическа училищида таһалгаряагүй багшаар ажаллана.

Кяхтын аймагта Екатерина Владимировнае мэдэхэгүй хүнүүд үгы. Кяхтын педагогическа училищиин коллектив нүхэр Е. В. Вилисовае аймагай Совэдэй депутадта кандидадаар хоёрдохёо дэбжүүлбэ.

Б. Дымбрылов.

Лев Захарович МЕХЛИС

Коммунистическэ партиин ба Советскэ гүрэнэй элитэ ехэ ажал-ябуулагшадай нэгэн, Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй гэшүүн

Лев Захарович МЕХЛИС

үни удаанаар ба хүндөөр үбшэлһэнэй һүүлээр 1953 оной февралиин 13-да нүгшэбэ.

Ушар ёһоо мэдэхэ бүхы ами наһая Л. З. Мехлис советскэ арадта алба хэхэ хэрэгтэ үгэһэн байна.

Л. З. Мехлис 1889 ондо түрөө һэн. Бага наһанһаа эхилээд, Мехлис ажал хэжэ эхилээ. 1911 ондо армида татагдаба; дэлхэйн нэгэдэхи дайнай үедэ артиллерийскэ частьнуудта алба хэһэн байна.

1918 оной мартда Л. З. Мехлис Коммунистическэ партиин зэргэдэ оробо. Гражданска дайнай жэлнүүдтэ бригадын, дивизиин ба Украинадахи баруун эрьеын сэргүүдэй сэрэгэй комиссар боложо, сэрэгэй эдэбхитэй хүдэлмэри хэһэн байна.

Гражданска дайнай дүүрэһэнэй һүүлээр парти Л. З. Мехлисые Хүдэлмэриншэн-Таряашанай Инспекциин Арадай Комиссариадта хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ эльгээһэн юм. Тэрэнэй һүүлээр Л. З. Мехлис хэдэн олон жэлэй турша дотор партиин Центральна Комитедэй аппаратта хүдэлмэрилбэ.

1930 ондо Улаан профессурын Институдые дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр, Л. З. Мехлис «Правда» газетын редакцида хүдэлмэрилхөөр эльгээгдэһэн байгаа. «Правдада» харюусалгата хүдэлмэри дүүргэхэ зуураа, тэрэ халаа партиин ба советскэ арадай дайсадта эсэргүү партиин генеральна линиин түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэбэ.

1937 оноһоо 1940 оной сентябрь хүрэтэр Л. З. Мехлис Улаан Армиин Главна политическэ Управлениие толгойлбо. Тэрэ халаа Хасан нуурай дэргэдэ, Халхин-Голой райондо японско булимтарагшадые бута сохихо ябадалда хабаадаһан байна.

1940 оной сентябрьда Л. З. Мехлис СССР-эй Гүрэнэй Хиналтын Арадай Комиссараар томилогдобо. Энэ тушаалда байхадаа, советскэ хуули ёһые эбдэлгэдэ эсэргүү, гүрэнэй журам бэхижүүлхын түлөө эршэтэй шангаар тэмсэһэн байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай түрүүшын үдэрһөө эхилээд, Партиин Центральна Комитет Л. З. Мехлисые Советскэ Армида хүдэлмэрилхөөр эльгээгээ. Дайнай болоһон бүхы үе соо Л. З. Мехлис арминуудай ба фронтнуудай Сэрэгэй Совэдүүдэй гэшүүн боложо фронт дээрэ хүдэлмэрилһэн байна. Советскэ Правительство Л. З. Мехлистэ генерал-полковнигой сэрэгэй нэрэзэргэ олгобо.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай дүүрэһэнэй һүүлээр, Л. З. Мехлис СССР-эй Гүрэнэй Хиналтын Министрын тушаалда дахин томилогдобо.

Һүүлэй жэлнүүдэй турша дотор Л. З. Мехлис хүндөөр үбшэлэн зобожо, хэбтэридэ ороһон байна.

Советскэ Правительство арадай ба Эхэ оронойнгоо үмэнэ Л. З. Мехлисын харуулһан габьянуудые үндэрөөр сэгнэбэ. Тэрэ халаа Лениннэй дүрбэн орденоор, Улаан Тугай хоёр орденоор, Улаан Одоной орденоор, Кутузовай I шатын орденоор, Суворовой I шатын орденоор ба олон медальнуудаар шагнагдаа.

Л. З. Мехлис болбол өөрынгөө социалистическэ Эхэ орондо үнэн сэхэ, Ленин—Сталинай партиин үнэн хүбүүн байгаа. Коммунизм байгуулгын хэрэгтэ өөрынгөө бүхы хүсые үгэһэн Лев Захарович Мехлис тухай арюун һайхан дурасхаалые советскэ арад хододоо абажа ябаха юм.

СССР-эй Сэрэгэй министерствоһээ

Сэрэгэй министерство болбол партийна ба гүрэнэй элитэ ажал-ябуулагша, Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй гэшүүн, генерал-полковник Лев Захарович Мехлисын наһа барһантай дашарамдуулан гүнзэгы шаналал мэдүүлнэ.

СССР-эй СЭРЭГЭЙ МИНИСТЕРСТВО.

СССР-эй Гүрэнэй хиналтын министерствоһээ

СССР-эй Гүрэнэй хиналтын министерствын коллегиин ба хүдэлмэрилэгшэдэй коллектив Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй гэшүүн, генерал-полковник Лев Захарович Мехлисын наһа бараһантай дашарамдуулан гүнзэгы гашуудалаа мэдүүлнэ.

СССР-эй ГҮРЭНЭЙ ХИНАЛТЫН МИНИСТЕРСТВО.

КПСС-эй Московско областной ба городской комитедүүдһээ, ажалшадай депутадуудай Московско городской ба областной Совэдүүдһээ

КПСС-эй Московско областной ба городской комитедүүд, ажалшадай депутадуудай Московско городской ба областной Совэдүүд Коммунистическэ партиин ба Советскэ гүрэнэй элитэ ажал-ябуулагша, КПСС-эй ЦК-гэй гэшүүн Л. З. Мехлисын наһа бараһан тухай КПСС-эй Московско организациин гэшүүдтэ, Москвагай ба Московско областиин ажалшадта гүнзэгы гашуудалтайгаар мэдээсэнэ.

КПСС-эй МОСКОВСКО ОБЛАСТНОЙ БА ГОРОДСКОЙ КОМИТЕДҮҮД.

АЖАЛШАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ МОСКОВСКО ГОРОДСКОЙ БА ОБЛАСТНОЙ СОВЭДҮҮД.

ХЭБЛЭЛЭЙ ШЭНЖЭЛЭЛ

Партийна ажабайдалые үргэнөөр харуулха

«Аймагуудай газетэнүүдые һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» тусхай тогтоол партиин обкомой бюрогоор 1952 оной февральда абтаһан байгаа. Аймагуудай газетэнүүдэй хуудаһануud дээрэ партийна ажабайдалые үргэнөөр харуулха шухала байһан тухайда энэ тогтоол соо онсо анхарал хандуулагдаһан юм.

Партиин областной комитедэй энэ заабариие бэелүүлжэ, олохон аймагуудай газетэнүүд партийна хүдэлмэриин шухала элдэб асуудалнууд тухай, партийна эхин организацинуудай хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай урда урдынхиһаа ниилээд һайнаар бэшэдэг болоо. Партийно-политическэ хүдэлмэриин асуудалнуудые «Закаменай үнэн» газетэ гэмгүй һайнаар харуулна гэхэдэ болохо байна. Партийна организацинуудай доторой ажабайдалые харуулһан бэшэгүүд болон корреспонденцинүүд газетын хуудаһануud дээрэ һүүлэй үедэ яһала толилогдодог болоо. «Партиин эхин организацинуудай хүдэлмэри һайжаруулха» гэһэн түрүү бэшэг энэ оной январиин эхеэр түс газетэдэ толилогдоо. Партийно-эмхидхэлэй ба политическэ хүдэлмэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ, шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгэ үргэнөөр дэлгэрүүлхэ шухала гэжэ энэ бэшэг соо партийна организацинуудай урда тон зүб эрилтэ табигдаһан байна. Энэ халаа партиин XIX съездын заабаринуудтай эрид зохилдоно. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой парторганизациин хүдэлмэридэхи ехэ дутагдалнуудые бэшэг соогоо элирүүлхэ зуураа, тэрэнэй гол шалтагааниинь шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгые коммунистнуудай дунда дэлгэрүүлэгдээгүй шахуу байһан ябадал болоно гэжэ газетэ бэшэнэ. Энэнь тон зүб гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Партиин эхин организацинуудай хэдэн олон секретарьнуудай бэшэһэн статьянууд газетын хуудаһануud дээрэ толилогдоно, тэдэнэр өөһэдынгөө хүдэлмэриин дүй дүршэлые андалдан абалсана. Жэшээлбэл, коммунистнуудай политическэ һуралсал тухай һаяхан «Коминтерн» колхозой парторганизациин секретарь нүхэр Хадаев бэшэһэн байна. Тэрэ халаа коммунистнуудай политическэ һуралсалые парторганизацинуудай ямараар эмхидхэгдэһэн тухайда хөөрэхэ зуураа, эрдэм мэдэрэлээ дээшэлүүлжэ байһан коммунистнууд ниитын дунда политическэ ямар хүдэлмэри ябуулнаб гэхэ зуураа тэрэ нигэжэ бэшэнэ:

«Идейно-теоретическэ хэмжээгээ дээшэлүүлхэтэй хамта манай коммунистнууд колхозникүүдай дунда политическэ хүдэлмэри эмхитэйгээр ябуулна. Тэдэнэй олонхинь политическэ темээр элидхэл болон хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ».

Партийна һуралсал ба пропагандистнуудай хүдэлмэри тухай газетэ мүн лэ бэшэдэг. Кружогууд болон политһургуулинуудай, тэдэнэй пропагандистнуудай хүдэлмэриин һайшаалтай дүй дүршэлые харуулхатаяа хамта, газетэ болбол даалгагдаһан хэрэгтээ хайша хэрэгээр ба харюусалгагүйгөөр хандадаг нэгэ зарим нүхэдые хурсаар шүүмжэлнэ. Жэшээнь, заняти үнгэргэхэдөө пропагандист нүхэр Дарманай ямар методико хэрэглэдэг байһан тухай газетэ бэшэхэдээ, ниилээд олон дутуу дундануудые элирүүлээ.

«Материалаа муугаар, халирхайгаар тайлбарилна. Тэрээгээрээ конспект табинагүй, хөөрэлдөөнэй түсэб табидаггүй... Темэеэ найруулхадаа мүнөө үеын ажабайдалтай ба бодото зорилгонуудтай холбоногүй, харуулан ойлгуулха пособи хэрэглэнэгүй» гэжэ бэшэг соонь хэлэгдэнэ.

Гэхэ зуура, «Закаменай үнэн» газетэ үшөөл олон дутагдалнуудтай. Партийна хүдэлмэриин шухала ба принципиальна ниилээд олон асуудалнуудые шиидхэнэгүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Газетэ халаа партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэридэ анхарал лаа багаар табина, партийна организацинуудай хүдэлмэриин дүй дүршэл һулаар согсолно.

Партийна эхин организацинуудта партийна суглаануудай ямараар үнгэргэгдэдэг тухай хайшан гэжэ тэдэндэ бэлэдхэгдэдэг тухай, ямар асуудалнуудай зүбшэн хэлсэгдэдэг тухай газетэ хахад жэл соо юушье бэшээгүй. Партийна директивэнүүд ба шиидхэбэринүүдэй гүйсэдхэлые шалгалта, коммунистнуудай партийна дааалбари тухай газетэдэ бишыханшье бэшэг толилогдоогүй байба. Жиирэй коммунистнуудай бэшэгүүд газетэдэ огто үгэнэгүй. Энэ халаа ехэ дутагдал гээшэ. Гадна, советскэ эмхизургаануудай партийна организацинуудай хүдэлмэри тухай юушье бэшэгдэнэгүй.

«Закаменай үнэн» газетэ шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгэ дэлгэрүүлхэ тухай бусадые уряалдаг байбашье, партийна организацинуудай болон зарим коммунистнуудай хүдэлмэридэхи алдуу дутуунууд тухай тон халирхайгаар бэшэнэ гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Эдэ дутагдалнууд дары усадхагдаха ёһотой.

Партиин XIX съезд таряан ба малажалые саашадань хүгжөөхэ талаар социалистическэ хүдөө ажахын урда ехэ зорилгонуудые табяа. Эдэ зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлхын тулада партийна хүдэлмэри бүхы хэмжээгээр дээшэлүүлэгдэхэ ёһотой.

Энэ хэрэгтэ манай большевистскэ хэблэл ехэ үүргэ дүүргэхэ байна.

ОЛОН ҺАЛБАРИТАЙ, ХҮГЖЭНГИ АЖАХЫН ТҮЛӨӨ

ЯРУУНЫН АЙМАГАЙ МОЛОТОВОЙ НЭРЭМЖЭТЭ КОЛХОЗОЙ ПЕРСПЕКТИВНЭ ТҮСЭБ

Манай Молотовой нэрэмжэтэ колхоз байгуулагдаһан сагһаа хойшо ажахыгаа хүгжөөхэ, нииты̆н баялигые арьбадхаха, ажахынгаа һалбаринуудай ашаг олзые ехэдхэхэ, колхознигуудай материальна болон культурна байдалые һайжаруулха хэрэгтэ нилээд ехэ амжалтануудые түйлөө.

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XIX съезд социалистическэ хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ, колхозуудые эмхидхэлэй-ажахын талаар бэхижүүлхэ угаа ехэ перспективэнүүдые нээгээ. Партиин XIX съездын шиидхэбэринүүдээр зоригжоһон манай артелиин гэшүүд колхозно байгуулалтын гол шухала хүсэн болохо ниитынгээ ажахые улам саашадань хүгжөөхэ гэжэ нэгэн һаналаар шиидэбэ. Иимэ энэ зорилгоёо амжалтатайгаар бэелүүлхын тула ажахыгаа хүгжөөхэ перспективнэ түсэб батална абаха гэжэ шиидэһэн байнабди. Перспективнэ түсэб колхозно үйлэдбэринэ научна ёһоор эмхидхэлгын үндэһэ һуури мүн. Тэрэ хадаа ниитын газарые, МТС-үүдэй, мүн гүрэнэй бусад тусхай станцинуудай баян техникые, артелиингээ үйлэдбэриин зэмсэг хэрэгсэлнүүдые, ажалай ресурснуудые ашаг ехэтэйгээр, зүбөөр хэрэглэхэдэ колхоздомнай туһалха байна.

Манай колхозой перспективнэ түсэб хүдөө ажахын гол шухала зорилгые амжалтатайгаар шиидхэлгэдэ, ниитын малай тоо толгойе олошоруулхатай хамта тэрэнэй ашаг үгэлгые нилээд дээшэлүүлхэ, колхозой ниитын ажахые саашадань бэхижүүлхэ, түрүү техникэ ба агрокультурые хүдөө ажахыда нэбтэрүүлхэ зэргээр газартаряалангай болон малажалай валовой ба товарна продукцие дээшэлүүлхэ хэрэгтэ зорюулагданхай.

Колхозой ниитын ажахые хүгжөөлгын, колхознигуудай материальна байдалые һайжаруулгын хэмжээн түсэб дотор иимээр тодорхойлогдоно:

Малажал

Манай колхозой ажахын гол һалбари малажал юм. Колхоздомнай эбэртэ бодо малай, хониной, гахайн, мориной, шубуунай, ангай фермэнүүд, зүгын пасека бии.

Малажалнай яһала һайнаар хүгжэжэ байна. Эбэртэ бодо малай тоо толгойе олошоруулха талаар тогтоогдоһон уялгата минимум 1953 оной январиин 1 болотор 83 процентээр үлүүлэн дүүргэгдээ, хониной тоо толгойе олошоруулгаар мүн нилээд ехээр үлүүлэн дүүргэгдээ. Тиигэбэшье, манай колхозой гэшүүд өөһэдынгөө арга боломжонуудые хаража үзөөд, 1955 оной эсэстэ 760 адуу моритой, 2420 үхэртэй, 12500 хонитой, 210 гахайтай, 40 тахяатай, 60 халтар хара үнэгэтэй, мүн 80 бүлэ зүгытэй болохо гэжэ шиидэбэ. Шэнэ табанжэлэй эсэстэ хонидой тоо толгой, 1950 онойхитой жэшэбэл, 3 дахин шахуу олошорхо. Тэжээлэй газарнуудай, тангаа бэлшээриин онсо таарамжатай байһан тула хони үсхэбэрилгэ саашанхи жэлнүүдтэшье түргэн ехээр хүгжөөгдэхэ юм.

Мүнөө үедэ колхозойнгоо ниитын малай эхэнхидээ үүлтэр муутай, ашаг шэмэ багатай байһаниие хаража абажа, племенной хүдэлмэрие һайжаруулха гэжэ шиидэбэб.

Харин, нарибтар нооһотой алтайска болон тэрээнтэй холимол үүлтэрэй хонид үсхэбэрилэглэхөөр хараалагдана. Хонин һүрэгэй үүлтэрые һайжаруулхын тула 1953—1955 онуудай туршада алтайска үүлтэрэй 60-һаа үсөөн бэшэ хусанууд худалдан абтаха, 100-һаа үсөөн бэшэ залуу хусанууд үсхэбэрилэгдэхэ байна.

Энээнтэй хамта, колхоздо түрэлгэдэһэн залуу хусануудай ноотэй болоходоо 7—8 сантиметрһээ богони бэшэ аад, 4,5 килограммһаа бага бэшэ нарин ба нарибтар ноохо үгэдэг байха ябалал түйлахаар арталго артелиин хонинодой урда табигдана.

Хонид искусственна аргаар ороондо оруулагдаха юм. Тэрэнэй ашаар колхоздо үсхэбэрилэгдэһэн алтайска ба тэрээнтэй холимол үүлтэрэй ашаг ехэтэ элитнэ болон нэгэдэхи классай хусануудые бүрин ашаглаха арга боломжо бии болгогдохо байна. 1953 ондо хонидые искусственна аргаар ороондо оруулха нэгэ пункт, 1954 ондо—дүрбэн, 1955 ондо—зургаан пункт хүдэлмэрилхэ.

Шэнэ табанжэлэй эсэстэ бүхы хонин һүрэгэй 72 процентнь нарин ба нарибтар нооһотой үүлтэрэй болохо юм. Иимэ хонидой олоор үсхэбэрилэгдэһэнэй, тэдэнэй харууһалга, эдеэлүүлгые һайжаруулһанай ашаар 1955 ондо хонин бүриһөө дунда жэшээгээр абахада 4,23 килограмм нооһон хайшалагдаха, гүрэндэ нооһон нилээд ехээр тушаагдаха байна.

Эбэртэ бодо малай талаар—симментальска ба тэрээнтэй холимол мяха-һүнэй, мяханай үүлтэрэй үхэрнүүд үсхэбэрилэгдэхөөр хараалагдана. Мүнөө үедэ оройлоо хэдэхэн арбаад толгой племенной мал бии. Тэрээниие саашадань түргэнөөр олошоруулхын тула 1953 ондо һүнэй-товарна фермэдэ тусгаар племенной бригада эмхидхэгдэхэ байна. Үнеэд имагтал симментальска үүлтэрэй нэгэдэхи классай бухануудта ороондо табигдаха юм. Энэ зорилгоор 1953—1955 онуудай турша соо сэбэр үүлтэрэй арба шахуу бухануудые асаржа, колхоздоо симментальска үүлтэрэй 70-һаа үсөөн бэшэ залуу бухануудые түлжүүлхэ байнабди. Гадна, эрхим классай бухануудые ашагтайгаар хэрэглэхын тула үнеэдые искусственна аргаар ороондо оруулха 3-һаа үсөөн бэшэ пунктнууд нээглэхэ.

Тугалнуудые бүрин бүтэнөөр, элүүр энхээр түлжүүлхын тула 1953 ондо бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулһанай һүүлээр, 1953—1954 онуудай үбэлжэлгэһөө эхилжэ, тугалнуудые эхэһээнь таһалан, түлигдэдэггүй байра соо түлжүүлдэг болохобди.

Племенной ба мяха-һүнэй үүлтэрэй үнеэн бүриһөө 1955 ондо 1400—1500 литр хүрэтэр, тэрэ тоодо племенной үнеэн бүриһөө 2500 литр хүрэтэр һүн һаагдадаг болохо юм.

Гахай үсхэбэрилхэ талаар—томо сагаан ба тэрээнтэй холимол мяха-сальна үүлтэрэй гахайнууд үсхэбэрилэгдэхөөр хараалагдана.

Мори үсхэбэрилхэ талаар—эмээлээр унаха хатарша морид үсхэбэрилэгдэхэ. Нютагай үүлтэрэй морид донской, ородой хатарша үүлтэрээр һэлгэгдэн һайжаруулагдаха юм. Сэбэр үүлтэрэй морид тусгаар һайн байрада байлгагдаха, бэшэ морид (хүдэлмэриин мориһоо бэшэниинь) урдынхи шэнги адуун һүрэгтөө харууһалагдаха байна. Һайн үүлтэрэй моридые олошоруулхын, тэдэнэй үүлтэрые улам һайжаруулхын тула 1953—1955 онуудай турша соо донской ба ородой хатарша үүлтэрэй азарганууд худалдагдан абтаха.

Манай артелиин гэшүүд малажалай точконуудые томодхохо гэжэ шиидээ.

Ниитын адуу мал саашадаа гол түлэб Присельнэ, Мазаргта, Хангир-Сайдам гэжэ участогуудта байрлаха юм. Малажалай ехэнүүд точконуудые байгуулха газарта үйлэдбэриин байранууд, малшадай гэрнүүд шэнээр баригдаха. 1953—1955 онуудай турша соо хонидой 15, үнеэдэй 3, тугалай 3 байранууд, гахайн ба мориной байра, 4 изолятор, тэжээл буйлуулха 3 кухни, ангай фермын клеткэнүүд, 2880 тонны̆н багтаамжатай силосно траншейнүүд, мүн тэрэшэлэн байрын гэрнүүд, улаан булангууд, банинууд баригдаха юм.

Үбэлэй үедэ ниитын адуу малай уһаар тон мууса хангагдадаг байһые хараадаа абажа, малажалай томодхогдоһон бүхы точконуудта хоолойтой ба шахтна худагуудые барихаар хараалнабди.

Малай үүлтэрые ба харууһалга, эдеэлүүлгыень һайжаруулһанай ашаар малажалһаа валовой продукци нилээд ехээр абтадаг болохо. Жэшээнь, 1952 онойхитой жэшэбэл, 1955 ондо валовой продукци абалга: һү—190 процент, тоһо ба сало—230 процент, ноохо—421 процент, мяхан—434 процент, мёд—190 процент дээшэлхэ юм.

Малай тэжээлэй база

Манай колхоз мүнөө 5304 гектар сабшалантай, 6349 гектар бэлшээритэй. Энэ хадаа адуу малые үбһөөр, ногоон тэжээлээр гол түлэб хангадаг байна. Гэбэшье, элэ газарнууд ургаса багатай юм. Мүн севооборолой полинуудта тэжээлэй культуранууд багаар таригдана. Тиимэһээ ниитын адуу мал бүдүүн, шэмэтэ ба концентрированнэ тэжээлээр хүсэд хангагданагүй.

Ниитын малда тэжээлэй бата бэхи база байгуулхын тула хээрын сабшалангай ургасые дээшэлүүлхэ, сабшалан үргэдхэхэ, тэжээлэй культурануудые ехээр таридаг болохо, тэрэнэй ургасые дээшэлүүлхэ хэмжээ-ябуулганууд перспективнэ түсэб соо хараалагдаа. Хээрын сабшаланһаа үбһэнэй валовой ургаса ехээр абадаг болохын тула 1953—1955 онуудай турша соо уһалагдадаг сабшалангай талмайе 900 гектараар үргэдхэжэ, 1955 ондо 2100 гектар болгохо, 300 гектар намагтай сабшалан хатааха, 300 га сабшалан дээрэ болдогуудые отолхо, 150 гектар сабшалан үндэһөөрнь һайжаруулха, сабшалангаа наг шэбхээр ба нютагай бусад үтэгжүүлгэнүүдээр үтэгжүүлхэ гэжэ хараалагдаа.

Ногооной ургасые дээшэлүүлхын ба сабшалангые уһаар хангахын тула уһалууриин каналнууд малтагдажа, 1955 ондо 1600 гектар сабшалан уһалагдадаг болохо юм. 1953—1955 онуудай турша соо 180 гектар бэлшээриин газар үндэһөөрөө һайжаруулагдаха байна. 1953 онһоо эхилэн, мал загонно аргаар бэлшээгдэдэг болохо, энэ хадаа бэлшээриие зүбөөр ашаглаха ба тэрэнэй ургасые дээшэлүүлхэ арга боломжо олгохо.

Гадна, тэжээлэй культурануудые ехээр таридаг болохо гэжэ шиидээбди. 1952 онойхитой жэшэбэл, 1955 ондо тэжээлэй корнеплодууд 2 дахин ехээр, силосно культуранууд 3 дахин ехээр, нэгэ жэлэй ногоонууд хоёр үлүүтэй дахин ехээр таригдадаг болохо. 1953 онһоо севообородуудай полинуудта олон жэлэй ногоонууд таригдажа эхилээд, 1955 ондо 170 гектарта хүргэгдэхэ. Мүн фуражна культурануудай тарилгын талмайе үргэдхэхэ, ургасыень дээшэлүүлхэ гэжэ түсэбөөр хараалагдана.

Нэгэ жэлэй ногоонуудай зарим хубинь севообородуудай полинууд дээрэ, зариманиинь бургааһа һөөгүүдһээ сэбэрлэгдэһэн ба үндэһөөрөө һайжаруулагдаһан сабшалангай болон бэлшээриин газар дээрэ түрүүшынгээ жэлдэ хээрын ногоонуудай холисотойгоор таригдаха байна. Гадна, зундаа үнеэдые ногоон нэмэлтэ тэжээлээр хангахын тула 1953 онһоо эхилэн нэгэ жэлэй ногоонууд жэл бүри 50 гектар газарта таригдадаг болохо.

1955 ондо гектар бүриһөө тэжээлэй культурануудай ба ногоонуудай иимэ ургаса хуряагдадаг болохоор хараалагдана гэбэл: тэжээлэй корнеплодууд—200 центнер, силосно культуранууд—400 центнер, үбһэн болохо нэгэ жэлэй ногоонууд—35 центнер ба ногоон тэжээл болохо нэгэ жэлэй ногоонууд—50 центнер, үбһэн болохо олон жэлэй ногоонууд—20 центнер, хээрын сабшалангай үбһэн—14 центнер. Мүн орооһото культурануудай гектар бүриһөө 16 центнер соломо суглуулагдаха.

Энэ хадаа гүрэндэ үбһэ тушааха уялгаяа бүрин дүүргэхэ, 1953 онһоо эхилэн, ниитынгээ адуу малые бүдүүн тэжээлээр хүсэд хангаха, колхознигуудай ажалта үдэртэ нилээд ехэ үбһэ, соломо хубааха, 1955 ондо 9—10 мянган центнер тэжээлэй страховой запас байгуулха арга боломжо колхоздо олгохо байна. 1953 онһоо эхилэн, ниитын мал концентрированнэ тэжээлээр гүйсэд хангагдаха. Шэмэтэ тэжээлээр адуу мал үшөөл хүсэд хангагдахагүй байна. Гэбэшье, 1953—1955 онуудай турша соо тэжээлэй корнеплодуудай, силосно культурануудай тарилгын талмай нилээд үргэдхэгдэхэ. Хээрын ногоогоор силос даража, энэ дутагдалые хүсэлдүүлхэ аргатайбди.

Ургамалай ажахы

Ургамалай ажахые саашадань хүгжөөлгэ перспективнэ түсэб соо хараалагдаа. Тарилгын талмайе үргэдхэхэ, хүдөө ажахын культурануудай ургасые дээшэлүүлхэ зэргээр энэ һалбариһаа абтаха валовой ургаса дээшэлүүлэгдэхэ байна.

1953—1955 онуудай турша соо тарилгын талмай 735 гектараар үргэдхэгдэжэ, 1955 ондо 2297 гектарта хүргэгдэхэ, тиихэдэ элдүүрилэгдэдэг бүхы газар 359 гектараар үргэдхэгдэжэ, 1955 ондо 3140 гектарта хүргэгдэхэ юм. Энээнтэй хамта, эдеэ хоолой культурануудай тарилгын талмай энэ гурбан жэл соо 12,3 процент, орооһоной-фуражна культурануудай—61,1 процент, хартаабха ба овощиин—35,1 процент, тэжээлэй культурануудай—84,1 процент үргэдхэгдэхэ байна. Тэжээлэй ба орооһоной-фуражна культуранууд бүхы тарилгын талмайн 65,4 процентые эзэлжэ, ниитын адуу малда тэжээлэй бата бэхи база байгуулха зорилгые хүсэд хангажа шадаха байна.

Хүдөө ажахын культурануудай ургасые нилээд ехээр дээшэлүүлгэ колхозой гол шухала зорилго гэжэ ойлгоһон манай артелиин гэшүүд өөһэдынгөө арга боломжонуудые хаража үзөөд, 1955 ондо гектар бүриһөө 13,4 центнер таряа, 150 центнер хартаабха, 180 центнер овощ хуряадаг болохо гэһэн зорилго урдаа табиба.

Иимэ ургаса абадаг болохын тула ногоо тарилгата севообородуудые бии болгохо ба ашаглаха, агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые үргэдхэхэ, хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэринүүдые саг соонь, һайн шанартайгаар үнгэргэхэ зэргээр газартаряалангай культурые дээшэлүүлхэ гэжэ колхоз перспективнэ түсэб соогоо хараалаа.

Колхоздо ногоо тарилгата иимэ севообородууд: 2400 гектар талмай дээрэ 10 политой полевой 1 севооборот, 665 гектар талмай дээрэ 6 политой фермэ шадарай 3 севооборот, 75 гектар талмай дээрэ 5 политой овощ-тэжээлэй 1 севооборот бии болгогдохо. Полевой севооборот 1957 ондо, фермэ шадарайхи—1956 ондо, овощ-тэжээлэйхи—1955 ондо ашаглагдажа эхилхэ байна.

Нара-һалхинда хатаан шаналжуулагдаһан ба хороор угаагдаһан эрхим һайн сортовой үрһөөр орооһото культурануудай тарилга хэгдэхэ. Хэрээһэлүүлэн, нарин ба үргэн рядтайгаар тарилга хэхэ, таряанай ургажа байхадань борнойлхо, нютагай ба минеральна үтэгжүүлгэнүүдээр нэмэлтэ тэжээл үгэхэ, пропашной культурануудай ряд хоорондын газар элдүүрилхэ, искусственнаар нэмэжэ үрэжүүлхэ, хартаабхые квадратно-гнездовой аргаар тариха гэхэ мэтын агротехническэ шэнэ арганууд үргэнөөр хэрэглэгдэхэ байна.

Сосновско ЛМС-эй туһаламжаар 1953—1955 онуудай туршада таряанай газар дээрэ уһалууриин системэнүүд баригдаха юм. Табанжэлэй эсэстэ уһалагдадаг таряанай газарай талмай 450 гектар болохо. Энээнтэй хамта, овощной севообородой полинууд бүхыдөө уһалагдадаг байха.

Таряанай ургасые дээшэлүүлгэдэ сэбэр парай тон ехэ удхашанартай байһан тула пар саг соогоо хахалагдаад, зунай турша соо 2—3 дахин культивацилагдажа, бог буртаг ногооһоо сэбэрлэгдэхэ юм. Намарай пар эртын болзортэ, комбайнова хуряалгын ба соломын суглуулагдаһанай һүүлээр, зүгөөр октябриин 5-һаа хожом бэшэ хахалагдаха, урда тээнь соломын узуурта лущени комбайнова хуряалгатай нэгэ доро гү, али соломын һурилэгдэһэнэй һүүлээр, зүгөөр октябриин 10-һаа хожом бэшэ хэгдэхэ.

Ургаса хуряалгын үедэ таряагаа саг соонь сэбэрлэдэг болохын тула 1953—1955 онуудай хугасаа соо механизированнэ сушилка, цементнэ полтой, хушалтатай тогуудые нэмэжэ бариха. Гадна, 100 тоннын багтаамжатай хартаабхын үшөө нэгэ хранилищи баригдаха.

Кадрнуудые һурган бэлэдхэлгэ

Газартаряалангай ба малажалай культурые, мүн хүдөө ажахын хүдэлмэринүүдые механизацилгын хэмжээе дээшэлүүлхэ зорилгонууд мэргэжэлтэй кадрнуудые олошоруулха эрилтэ хэнэ. Тиимэһээ кадрнуудые, хүдөө ажахын үйлэдбэриин мастернуудые һурган бэлэдхэхэ хэмжээ-ябуулганууд перспективнэ түсэб соо хараалагдаа.

1953—1955 онуудай турша соо республикын Хүдөө ажахын министерствын нэгэ жэлэй һургуулинуудта малажалай фермэнүүдые даагшад, таряанажалай ба үйлэдбэриин бусад бригадануудай бригадирнууд, счетоводууд һураха байна. Хүдөө ажахын механизациин һургуулинуудта трактористнууд, комбайнернууд, шофёрнууд, мотористнууд, ажал ехэтэй хүдэлмэри механизацилгын талаар механигууд, самоходно сенокосилкануудай ба хүдөө ажахын бусад сложно машинануудай машинистнууд һургагдаха. Мүн тусгаар һургуулинуудта барилгын, мелиорациин талаар ба бусад мэргэжэлтэд бэлэдхэгдэхэ юм. Адагынь хоёр колхозник колхозой түрүүлэгшэнэрэй гурбан жэлэй һургуулида һуража, хүдөө ажахын дунда эрдэмтэй болохо. Хүдэлмэриһөө таһарангүйгөөр колхоз дээрэ һураха гурбан жэлэй агрозоотехническэ курсада малажалай ба таряанажалай мастернууд бэлэдхэгдэхэ. Мүн богони болзорой курсануудта колхозой хүтэлбэрилхы кадрнууд, колхознигууд һуралсаха байна.

Ажал ехэтэй хүдэлмэринүүдые механизацилга

Колхознигуудай ажалые хүнгэдхэхын ба хүдэлмэриин хүсэнэй дутууе хүсэлдүүлхын тула малажалай, таряанажалай, барилгын ба хүдөө ажахын бусад хүдэлмэринүүдые үргэнөөр механизацилха гэжэ перспективнэ түсэб соо хараалагдана.

1953—1955 онуудай турша соо малажалай томодхогдоһон 3 точкодо мал автоматическаар уһалдаг, үнеэдые механическаар һаадаг болохо, фермэ доторой транспорт бии болгохо гэжэ түсэблэгдөө. Малажалай бүхы бригаданууд концентрированнэ ба бүдүүн тэжээл бутаруулха, тэжээл ууралтуулха, шэмэтэ тэжээл угааха, хэршэхэ машинанууд болон түхеэрэлтэнүүдээр бүрин хангагдаха юм. Хонидой нооһон МТС-эй ба колхозой электрын агрегадуудаар хайшалагдадаг боложо, энэ ажал бүрин механизацилагдаха.

Үйлэдбэриин ба бусад байрануудые бариха хүдэлмэринүүдые механизацилхын тула пилорама, түхэрэн 2 хюрөө хүдэлгэгдэхэ, мүн столярна механическа мастерской эмхидхэгдэхэ байна.

Таряа сэбэрлэхэ, хатааха хүдэлмэри бүрин механизацилагдаха. Энэ зорилгоор механизированнэ 2 ток ашаглалгада оруулагдажа, таряа сэбэрлэлгын машинанууд электрын хүсөөр хүдэлгэгдэхэ. Эдэ бүхы хүдэлмэринүүдые механизацилхын тула центральна усадьбадахи электростанциһаа гадна, малажалай томодхогдоһон точконуудта үшөө 3 электростанци баригдаха.

Таряанажалай, луговодствын ба мелиорациин эгээн хүндэ хүдэлмэринүүд Эгэтын МТС-эй, Сосновско ЛМС-эй хүсөөр механизацилагдаха. Таряа тарилга, хуряалга, тэжээлэй корнеплодуудые, хартаабха тарилга ба малталга, пропашной культурануудай ряд хоорондын газар элдүүрилгэ, соломо һурилэлгэ, пар ба намарай пар хахалалга, элдүүрилгэ бүхыдөө Эгэтын МТС-эй трактор, машинануудаар механизацилагдаха юм. 1955 ондо үбһэ сабшаха, таарлаха ба һурилхэ хүдэлмэриин 75 процентһээ бага бэшэнь, силос даралга бүхыдөө шахуу МТС-эй машинануудаар хэгдэдэг болохо.

Мелиорациин, сабшалан ба бэлшээри һайжаруулгын хүдэлмэридэ Сосновско ЛМС ехэ туһаламжа үзүүлхэ байна. 1953—1955 онуудай турша соо Сосновско ЛМС 500 га газарые бургааһанһаа сэбэрлэхэ, 414 гектар намаг ба 300 гектар намагтай сабшалан хатааха, таряанай 120 га, сабшалангай 900 га, бэлшээриин 900 га газар дээрэ уһалууриин канавануудые малтаха юм.

Ажалай эмхидхэл ба түлэбэри

Таряанажал ба луговодство дээрэ тус бүридөө 25—40 хүнэй составтай таряанажалай, тэжээл бэлэдхэлэй, огородой бригаданууд хүдэлмэрилхэ юм. Эдэ бригадануудта полевой, фермэ шадарай ба овощной севообородууд даалгагдана. Таряанажалай ба тэжээл бэлэдхэлэй бригадануудта тэрэшэлэн сабшалангай эхэнхи хубинь даалгагдаха, тиихэдэ фермэ шадарай участогууд фермэнүүдтэнь даалгагдаха байна.

Малажалда 100 үнеэдые, нарин ба нарибтар нооһотой 500—600 хонидые, адуун һүрэгтэ 100 гүүдые харууһалдаг байхаар үйлэдбэриин бригаданууд эмхидхэгдэхэ юм. 12—15 хүнэй составтай барилгын саг үргэлжын бригада хүдэлмэрилхэ, барилгын түлэб хүдэлмэринүүдэй үедэ тэрээндэ хүнүүд ба мори унаа нэмэжэ үгтэхэ байна.

Үйлэдбэриин бригадануудта хүдөө ажахын машинанууд, түхеэрэлтэнүүд, зэр зэмсэг, мори унаа, ажахын байра байдал даалгагдаха, тэдэнэй бүрин бүтэнөөр ба зүбөөр ашаглахын түлөө бригаданууд бүрин харюусаха зэргэтэй.

Түрүү колхознигуудай түйлаһан ажалай бүтээсые хараадаа абажа, ажалай нормонууд дээшэлүүлэгдэхэ тээшээ жэл бүри шэнээр харагдажа үзэгдэхэ ба тиигэжэ зохёогдоһон, дээшэлүүлэгдэһэн нормонууд культура, ажахын һалбари, бригада болон фермэ бүхэндэ гаргашалагдаха ажалта үдэрнүүдые тодорхойлхо гол үндэһэ һуури болохо юм.

Имагтал колхознигуудай олоһон ажалта үдэрэй зэргээр, ургаса хуряаха, малажалай продуктнуудые ба түл абаха, мал үсхэбэрилхэ болон бусад показательнуудай зэргээр тэдээндэ ажалай түлэбэри үгтэхэ байна. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ хэмжээ-ябуулгануудай бэелүүлэгдэхэшье һаань, 1955 ондо ажалта үдэрнүүд 1952 онойхидо орходоо 30 процент ехээр гаргашалагдаха.

Ажал хэжэ шадаха хүнүүдэй тоо 1955 ондо 12—20 процент олошорхо, колхозник бүхэн 1952 ондо дунда жэшээгээр 462 ажалта үдэр олоһон һаа, 1955 ондо 480—500 ажалта үдэр олодог болохо.

Олзо доход ба тэрээнние хубаарилга

Колхозой ажахын гол һалбари болохо малажалһаа товарна продукци илангаяа ехээр абтаха. 1955 ондо колхоз 91 центнер тоһо ба сало, 310 центнер мяха ба өлөн үндэгэ, мүн 800 центнер амидын шэгнүүртэй үхэрнүүдые, 150 адуу моридые худалдажа, ехэ доход абаха юм. Ургамалай ажахы ба бусадшье һалбаринуудһаа нилээд ехэ мүнгэн доход оруулагдаха.

1952 ондо колхоз 934 мянган түхэриг мүнгэн доход оруулһан байгаа һаа, ажахынгаа һалбаринуудай, илангаяа малажалай ашаг үгэлгын дээшэлхэ байһаниие хараадаа абажа, 1955 ондо 2 миллион 535 мянган түхэригэй мүнгэн доход оруулха гэжэ шиидэбэ. Энэ хадаа мүнгэн түлэбэринүүдээр гүрэнтэйгөө саг соогоо тооцохо, үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдтэ гаргашаяа дээшэлүүлхэ ба ниитын фонднуудта мүнгэн зөөри хэрэгтэй хэмжээтэйгээр оруулха арга боломжо колхоздо олгохо байна. 1953—1955 онуудай туршада колхозой хубаагдахагүй фондодо 1 миллион 200 мянга үлүүтэй түхэриг мүнгэн оруулагдаха юм. Ниитынгээ ажахые амжалтатайгаар хүгжөөхын тула доходой абтаха зэргээр колхозой хубаагдахагүй фондодо мүнгэн зөөри бүхэли жэлэй турша соо оруулагдажа байха. Энэ хадаа орошо-таргашын сметын ёһоор доходуудые хэрэглэхэ арга боломжо олгоно.

Коммунистическэ партиин XIX съездын заабаринуудые хүтэлбэри болгон, капиталовложениингээ мүнгэн зөөриие малажалай байрануудые, электростанцинуудые, худагуудые барилгада, уһалууриин канавануудые малталгада, машинанууд ба һайн үүлтэрэй мал гэхэ мэтые худалдан абалгада хэрэглэхэ гэжэ колхоз энэ түсэб соогоо хараалба.

Табанжэлэй эсэстэ колхознигуудай ажалай түлэбэри нилээд дээшэлхэ. 1955 ондо ажалта үдэр бүхэндэ 7 түхэриг 70 мүнгэн, 2,88 килограмм орооһон, 0,8 килограмм хартаабха ба овощ, 58 грамм тоһон ба сало, 156 грамм үбһэн ба соломо хубаагдаха.

Перспективнэ түсэбөө дүүргээд байхадаа манай колхоз гүрэнэйнгөө урдахи уялгануудые саг соонь дүүргэхэ, үрһэнэй, фуражна, страховой болон ниитын бусад фонднуудые байгуулха, хубаагдахагүй фондоо мүнгэн зөөри ехээр оруулха, колхознигуудай материальна ба культурна ажабайдалай условиие дээшэлүүлхэ арга боломжотой болохо.

Молотовой нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ тухай Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XIX съездын шиидхэбэринүүдые хүтэлбэри болгон, хүдөө ажахын артелиин Уставые нариинаар сахин, 1953—1955 онойнгоо перспективнэ түсэбые дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ.

Яруунын аймагай Молотовой нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артелиин гэшүүдэй хамтын суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, баталагдаа.

Малай тоо толгойн ба гектар бүриһөө хуряагдаха таряанай ургалта.

Мүнгэн доходой ургалта.

Индонезиин арад национальна бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэнэ

Азиин Зүүн-Урда тээхи, Австрали Индо-Хитад хоёрой хоорондохи 3 мянга шахуу аралнууд Индонезиин хубинь болодог. Эдэ аралнуудай талмайнь ниитэ дээрээ 2 миллион тухай квадратна километр юм. Тропическа ой модоор хушагданхай индонезийскэ аралнуудта нефть, сагаан туулга, шулуун нүүрhэ, алта, мүнгэ, зэд мэтын ашагта малтамалнууд угаа ехэ бии юм. Бүхы дэлхэй дээрэ абтадаг сагаан туулганай 17 процент тухайнь, каучугай гурбанай нэгэ хуби үлүүтэйнь гэхэ мэтээр дайнай урда тээ эндэhээ үйлэдбэрилэн абтадаг байгаа.

Хари газарайхид Индонезиин баялигта шунахайран горьдоhоор үнинэй юм. Үшөө голландецуудhаа түрүүн эндэ португалецууд, испанецууд, англичанууд hуурижахые оролдоhон байна. Далайн саанаhаа ерэhэн эзэмдэгшэдэй хоорондо шанга тэмсэл болодог байгаа. Жэшээлхэдэ, голландецуудай ба англичануудай хоорондо зэбсэгтэ тулалдаануудай болодог байhан баримтанууд түүхэдэ мэдээжэ юм. Гурбан зуун жэлэй саада тээ голландецууд түрүүшээр Явын баруун таладань hуурижаад, хожомынь энэ аралые бүхыдэнь шахуу булимтаран эзэлhэн байна.

Тус ороной колониальна шэнжэтэй байдагынь томо городуудта илангаяа эли юм. Жэшээнь, Джакартые абаад үзэе. Энэ хадаа Зүүн-Урда Азиин угаа томо порт ба худалдаа наймаанай центр мүн. Эндэ 3 миллион шахуу хүн ажаhуудаг. Гэбэшье, энэ томо город соо сэбэршэг үйлсэнүүд нэгэ хэдыхэн лэ юм. Эдэ сэбэршэг үйлсэнүүдтэнь томо феодалнуудай, мүн тэрэшэлэн американска, голландска ба английска баяшуулай гэрнүүд, банкнууд, ордонууд байдаг. Эдэниие тойроод үгытэйшүүлэй урсэ муухан гэрнүүд бии юм.

Голландска колонизаторнуудай орондо бүришье хорото муухай арьяатад — американска монополистнууд ерэжэ байна гэжэ городтой hайнаар танилсаад байхада эли болоно. Американска фирмэнүүдэй рекламанууд хаа хаанагүй харагдана. Портдо, аэродром дээрэ американска сэрэгэй лётчигууд, Нью-Йоркhоо, Вашингтонhоо, Сан-Францискаhаа ба США-гэй бусад городуудhаа ерэhэн баяшуул харагдана. Һайн hайн гостиница, гэрнүүдые американецууд эзэлэнхэй.

Хэнэйшье мэдэhээр, дэлхэйн хоёрдохи дайнай урда тээ Зүүн-Урда Азиин ургэн ехэ бүхы газарые голландска империалистнууд эзэмдээд байгаа. Амстердамай, Гаагын банкирнууд, плантаторнууд ба промышленнигууд Индонезиин арад зониие хайра гамгүйгөөр дарлажа, мүлжэжэ, олон миллиард мүнгэнэй ашат олзо олодог байгаа.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ Индонезиие японско булимтарагшад эзэмдэн абаhан байна. Советскэ Армиин эдэбхитэйгээр хабаадажа, японско милитаристнуудые үй бута сохиhоной hүүлдэ, Индонезиин арад хариин оронуудай хүсэрхэлгэ дарлалтаhаа мултарха, эрхэ сүлөөгөө, национальна бэеэ дааха байдалаа олохо аргатай болобобди гэжэ ойлгоhон байна. Энээнhээ урдань Индонезиин арад хариин империалистнуудай дарлалта доро хэдэн зуун жэлэй турша соо зобожо тулижа байгаа. 1945 оной августын 17-до Индонезиин олон мянган хүдэлмэришэд, таряашад, город, тосхонуудайнгаа үйлсэ гудамжануудта гаража, хэтэ мүнхэдөө эрхэ сүлөөтэй болохобди гэhэн эрилтэ эрид шангаар табяа hэн.

Олониитэ арад зониие коммунистическэ парти, хүдэлмэришэнэй парти, зүүнэй социалистнууд, профсоюзууд, таряашанай организацинууд толгойлhон байна. Эдэнэй хүтэлбэрээр индонезийскэ арад республикын бии болоhониие соносхоод, колониальна гуримые усадхаха гэhэн эрилтэ табяа hэн.

Гэбэшье, Индонезиин эрхэ сүлөөтэй байха тухайда империалистнууд дуулахашье дурагүй байгаа. Түрүүшээр английска сэрэгүүд японецуудые капитуляцида оруулха гэhэн хэбэртэйгээр, авиаци, далайн сэрэгэй флодые хэрэглэжэ байгаад, Ява арал дээрэ ерэhэн байна. Тиин англичанууд хадаа индонезиецүүдтэ эсэргүү дайн сэрэг хэжэ ороо hэн. Индонезиецүүд тиихэдэ имагтал модо түмэрөөр, дайсанhаа буляажа абаhан винтовконуудаар зэбсэглэгдэнхэй байгаа. Гэбэшье, Индонезиин патриодууд өөрынгөө Эхэ орониие хамгаалхадаа тон ехэ баатаршалга гаргаhан байна. Эдэнэр олон hарын туршада английска сэрэгүүдэй добтолгодо харюу сохилто хэжэ байгаа.

Англичанууд Джакарта, Семаранг, Сурабайя мэтын шухала центрнүүдые булимтаран абаад, хожомынь өөhэдынгөө партнернуудта —голландска эзэмдэн зонхилогшодто дам үгэhэн байна. Голландска зонхилогшод американецуудай ба мүн лэ тэдэ англичануудай туhаламжаар 130 мянган солдадууд ба офицернүүдые hайнаар зэбсэглээд, Ява, Суматра руу эльгээhэн байха юм.

Өөрынгөө эрхэ сүлөөтэй, бэеэ даанхай байдалтай болохын түлөө индонезийскэ арадай тэмсэhэн тэмсэлые дэлхэйн бүмбэрсэгэй үнэн сэхэ бүхы хүнүүд талархан дэмжэдэг байха юм. Советскэ Союз Индонезидэ бэеэ дааhан байдал бүрин олгохын түлөө, агрессорнүүдтэ гэмыень амасуулхын түлөө ООН-до оло дахин дурадхал оруулаа.

1948 оной эсэстэ байдал эрид муу болоhон байха юм. Империалистнууд залуу республикада эсэргүүгээр нилээд ехэ сэрэгүүдые эльгээhэн байна. Булимтарагшад хадаа буржуазна индонезийскэ урбаhан удамаршадай туhаламжаар демократическа фронтын элитэ ажал ябуулагшадые — Мусое, Амир Шарифуддиные, Маруто Дарусманиие, Суриппые, Харьоные болон бэшэ олон хүнүүдые алаа. Олон мянган патриодууд түрмэдэ хаагдажа зобоогдоhон гү, али буудуулжа алуулhан байха юм.

Мүнөө голландска ба британска «эзэдhээ» гадна американска «эзэд» тэндэ бии болонхой. Нэн түрүүндэ түүхэй эдээр тон баян хаданы американецууд Индонезидэ шунахайрна. Матьюз Фонс гэжэ американска томо монополи Суматрын хойто хубидань эзэрхэжэ байна. Энэ монополи каучугай олон плантацинуудые гартаа орууланхай. Мүн энэ арал дээрэ Пакан Бару гэжэ аралда Калтекс гэдэг американска компани нефтиин баян уурхайнуудые булимтаран абанхай; далайн саанахи булимтарагшад Ява, Суматра, Борнео аралнуудта нефть сэбэрлэхэ шэнэ заводуудые байгуулба. Энэнь голландска ба английска плантаторнуудай хоро бусалгана.

Американецууд Индонезиие өөhэдынгөө Номгон далай дээрэхи плацдарм, индонезийскэ арадые — дайнай хүнhэн болгожо ашаглахые оролдоно. Американска офицернүүд Индонезиин столицада хэдо ерэдэг болобо. Ява арал дээрэ Бандунгын районд зунай hургуули нээгдэнхэй. Энэ hургуулида американска инструкторнуудай хүтэлбэреэр индонезийскэ лётчигууд hуралсана. Нютагай арми американска түхэлтэйгөөр байгуулагдана.

Индонезидэ американска империализмын нэбтэрэн ороhондонь, индонезийскэ арад угаа ехээр дураа гутана. Олониитэ зоной эсэргүүсэлтэ хэhэнэй ашаар лэ Сакиман гэгшын американска тала баримталдаг байhан правительство тушаалhаа гараха баатай болоhон байна. Энэ правительствын гадаадын хэрэгүүдэй министр байhан Субарджо американска сэрэгэй «туhаламжа» гэдэгые абаха тухай хэлсээе арадhаа нюугаад, гансаараа гараа табижа баталhан байха юм.

Үни удаан болоhон хэлсээнүүдэй hүүлээр үнгэрhэн жэлэй апрель hарада национальна партиин удамарша Вилопо гэдэг түрүүтэйгээр шэнэ правительство байгуулагдаа hэн.

Правительственна кризис боложо байхада, коммунистическэ парти арад зондоо хандаhан байна. Эгээл түрүүшын зорилго болохо — хүшэр хүндэ хэлсээнүүдые усадхан болюулха зорилгые бэелүүлхэ гэжэ эрмэлзэхэ прогрессивнэ ба фашизмда эсэргүү правительство байгуулха хэрэгтэ туhалхыень бүхы партинуудые болон организацинуудые коммунистическэ парти тэрэ хандалга соогоо уряалаа hэн. Ороной бэеэ даанхай байдалые усадхаhан бүхы хэлсээнүүдhээ ба американска «туhаламжаhаа» арсахые, Советскэ Союзтай ба арадай демократиин оронуудтай худалдаа наймаа хэхэ ябадал американска империалистнуудай хориhон хорилтые болюулхые, гражданска бүхы эрхэнүүдые, суглаа, забастовко, демонстраци г. м. хэхэ эрхэ сүлөө олгохые компарти эриhэн байна.

Гэбэшье, шэнэ правительство мүн лэ хуушанай политика бэелүүлнэ. Энэ политиканинь индонезийскэ арадта тон харша юм. Тус правительство сэрэгэй «хэлсээе» бэшэшье hаа, энээнhээ дутахагүй хүшэр хүндэ «хэлсээ»—техническэ талаараа хани ёhоор харилсаха асуудалнуудые эрхилхэ Управленеэр дамжан «туhаламжа абаха» тухай хэлсээ США-тэй hаяхан баталаа.

Индонезиин арад тон муу байдалда байhаар. Ороной олонхи районуудта ехэ үлэсхэлэн болоно. Ява аралай дундахи хубида hүүлэй hарануудта 7 мянга гаран хүн үлдэжэ үхөө. Илангаяа үхибүүд олоор үхэнэ.

Национально-сүлөөрэлтын хүдэлөөн үдэр бүри ургэдэнэ. Компартитай зэргэлээд ороной профсоюзуудай Бүхэниндийскэ организаци (СОБСИ) хүдэлмэрилнэ. Энэ организаци 2,5 миллион үлүүтэй гэшүүдтэй юм. Тус организаци хадаа хүдэлмэришэд болон батрагуудай эрхын түлөө, оронойнгоо национальна бэеэ дааха байдалай түлөө, колониальна гурим усадхахын түлөө эрид шууд тэмсэнэ. Энэ тэмсэлдэнь эхэнэрнүүдэй болон студентнүүдэй прогрессивнэ организацинууд эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

1952 оной хоёрдохи хахадта СОБСИ-гэй үүсхэлээр хүсэ ехэтэ забастовконууд болоо. Тэдэ забастовконуудта хүдөө ажахын миллион гаран хүдэлмэришэд хабаадалсаа. Мүн тэрэшэлэн Джакарта, Сурабайя, Семаранга, Макассара, Белаван ба бусад портнуудай ашаа тээгшэдэй забастовконууд эмхитэйгээр хэгдэhэн байна. Сахарна промышленностиин хүдэлмэришэдэй забастовко hүүлэй үедэ болоhон ехэ события мүн.

Өөрынгөө ороной олон миллион простой хүнүүдэй үмэнэhөө үгэ хэлэхэдээ Индонезиин компартиин ЦК-гэй түлөөлэгшэ Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XIX съезд дээрэ иигэжэ мэдүүлээ:

— Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XIX съезд индонезийскэ арадые улам ехээр зоригжуулха, илалтада тэрэнэй этигэдэг этигэл найдабариие, индонезийскэ арад Маркс, Энгельс, Ленин, Сталинай зааhан замаар лэ ябажа, национальна бэеэ дааха байдалтай боложо шадаха гэhэн энэ арадай этигэл найдабариие улам бэхижүүлхэ байна!

Тиин энэ этигэл найдабаринь бэхижэжэ байна.

Г. АФРИН.

Французска арад фашистска заговорые бута сохиhоор 19 жэлэй ойе тэмдэглэнэ

ПАРИЖ, февралиин 13. (ТАСС). Үсэгэлдэр Франциин арад засагые фашистнуудай гартаа абаха зам французска ажалшадай хааhан 1934 оной февралиин түүхэтэ событинуудай 19 жэлэй ойе тэмдэглэбэ. Энэ жэл Парижай полициин префект «социалист» Бейло торолой хүн зоной заншал болоhон манифестациие хорибо.

Ажалай Бүгэдэниитын конфедераци ба Французска коммунистическэ парти февралиин 12-ой үдэрые эб найрамдалай, эрхэ сүлөөгэй ба национальна бэеэ дааха байдалай түлөө тэмсэлэй үдэр гэжэ тэмдэглэхыень бүхы демократуудые ба республиканецуудые уряалба. Столицын хэдэн арбаад мянган хүнүүд үсэгэлдэр үдэшэ Үбэлэй велодром дээрэ суглarба. Демократическа организацинуудай эмхидхэhэн митинг тэндэ болоо. Суглаrhан хүнүүд трибуна дээрэ Французска коммунистическэ партиин хүтэлбэрилэгшэд Марсель Кашен, Раймон Гюйо, Леон Мове, Вальдек Роше, «Арадай туhаламжа» гэжэ общиствын түрүүлэгшэ Франсиса Журдэна, ВКТ-гэй генеральна секретарь Бенуа Фрашон, Унитарна социалистическэ партиин, прогрессивнэ республиканецуудай союзай, урдын фронтовигуудай республиканска ассоциациин, французска эхэнэрнүүдэй союзай ба прогрессивнэ бусад организацинуудай түлөөлэгшэдэй гараханинь халуунаар угтаба.

Французска коммунистическэ партиин политбюрогой гэшүүн Раймон Гюйо, ВКТ-гэй секретарь Люсьен Жайя ба үгэ хэлэhэн бусад хүнүүд үгырэн хоохоролгын ба хүдэлмэригүйдэлгын, дай бэлэдхэхын тула буу зэбсэгүүдые яаралтайгаар түхеэрэлгын политикада эсэргүү тэмсэлдэ ажалша олониитын нэгэдэлые бэхижүүлхэ шухала байhые тэмдэглэбэ.

Парижска ажалшадай митинг хадаа дэлхэйн шэнэ дайнай аюулда эсэргүү, демократическа эрхэнүүдэй түлөө тэмсэлээ үргэлжэлүүлхэ гэhэн французска арадай хэлбэригүй дура хүсэлэй шэнэ гэршэ мүн.

«Юманите» газетын мэдээсэhэнэй ёhоор, ороной бүхы городуудта ба районуудта үсэгэлдэр ажалшадай митингүүд, забастовконууд болоо.

КОРЕЙДЭХИ СОБЫТИНУУД

АРАДАЙ АРМИИН ГЛАВНА КОМАНДОВАНИИН МЭДЭЭСЭЛ

ПХЕНЬЯН, февралиин 13. (ТАСС). Корейскэ Арадай-Демократическа Республикын Арадай армиин Главна командовани февралиин 13-да иигэжэ мэдээсэбэ:

Үнгэрhэн үдэр Корейскэ Арадай армиин частьнууд ба Хитадай арадай hайндуратан баруун фронтын участогуудай нэгэн дээрэ американо-английска интервентнүүдэй тагнуулай отрядуудтай бага зэргын байлдаануудые хэбэ.

Дайсанай самолёдуудые агнан буудагшад мүнөөдэр дайсанай 1 самолёдые унагаажа, 3 самолёдыень гэмтээбэ.

Корейскэ Арадай армиин частьнуудые шагналга

ПЕКИН, февралиин 11. (ТАСС). Пхеньянhаа Синьхуа агентствын корреспондентын мэдээсэhэнэй ёhоор, Корейскэ Арадай-Демократическа Республикын арадай Верховно суглаанай президиум болбосүлөөлэлгын дайнда элитэ ехэ габьяатай байhанайнь түлөө корейскэ Арадай армиин ябган сэрэгэй 6 частьнуудые «Эрхэ сүлөөгэй ба бэеэ дааhан байдалай» нэгэдэхи шатын орденуудаар февралиин 7-до шагнаба.

Корейдэхи американска агрессорнүүдэй шэнэ гэмтэ хэрэгүүд

ПЕКИН, февралиин 13. (ТАСС). Синьхуа агентствын корреспондент февралиин 12-то Кэсонhоо иигэжэ дамжуулба:

Февралиин 9-дэ американецууд хадаа Корейскэ Арадай-Демократическа Республикын Арадай армиин байгуулагдаhан жэлэй ойе дуунуудаар тэмдэглэhэн Кочжедо арал дээрэхи сэрэгэй пленэйхидтэ эсэргүү химическэ шэнэ зэбсэг дахин хэрэглэбэ. Хитадай ба корейскэ сэрэгэй 39 пленэйхид алагдаhан, шархатаhан байна. Хоёр үдэрэй урда тээ американецууд тэрэ лагерьта сэрэгэй пленэй нэгэ хүниие алаа.

Американецууд химическэ зэбсэг хэрэглэhэн баримтые нюун далдалха гэжэ оролдоно. Энэ хорото зүйл хадаа хүнэй бэеые халуунаар хайралаг шэнгэн зүйл болоно.

Американецуудай өөhэдынь мэдүүлhэнэй ёhоор, американска солдадууд сэрэгэй пленэйхидтэ энэ шэнгэн зүйлые сүршэhэн байна.

Корейдэхи сэрэгэй пленэйхидэй лагерьнуудай начальник Кэдуэлл хадаа химическэ энэ зэбсэг «гуманна хэрэгсэл» мүн гэжэ нэрлэбэ.

Пакистаниие агрессивнэ блогто оруулха hэдэлгэ

КАРАЧИ, февралиин 11. (ТАСС). Египетскэ сэрэгэй миссиин хойноhоо турецкэ сэрэгэй мисси hаяар Пакистан ошохо юм гэжэ «Пакистан Таймс» газетын корреспондент Парижhаа мэдээсэнэ. Хоёр миссиин зорилгонь — «Мусульманска дэлхэйн оронуудта баруун гүрэнүүдэй сэрэгэй зонхилолго тогтоохые» хараалhан «дунда восточно хамгаалгын организацида» Пакистаниие татан оруулха ябадал болоно.

«Энэ организацида нэгэдэхыень Пакистаниие Англиин уряагүй» хэбэртэйгээр Индидэхи английска верховно комиссар Клаттербак гэгшын мэдүүлhэн болобошье, Хойто атлантическа союзда дутэ байгаа нюурнууд тиимэ дурадхал үнэхеэрөө хэгдэhэн юм гэжэ гэршэлбэ.

Английска горнягуудай забастовконууд

ЛОНДОН, февралиин 11. (ТАСС). Хэблэлэй мэдээсэhэнэй ёhоор, февралиин 9-дэ 4.800 шахтернуудай забастовкын болоходо, Йоркширтахи хоёр шахтада хүдэлмэри зогсоогдоо.

Ротеремдэхи шахтын 3 мянган горнягууд 28 хүдэлмэришэдые хүдэлмэриhөөнь гаргаhан ябадалда эсэргүү протестын тэмдэг болгэн хүдэлмэреэ зогсообо.

Мексборын дэргэдэхи Денби гэжэ шахтын хүдэлмэришэд салин хүлhэ дээшэлүүлхые эрижэ, забастовко соносхобо.

Грецидэ юумэнэй сэн хүндэрнэ

СОФИ, февралиин 11. (ТАСС). Энэ оной январиин түрүүшын хахадта Грецидэ ажамидаралай үнэ сэнгэй индекс 1952 оной декабрьтай сасуулхада 2,3 процентээр ургаа гэжэ болгарска телеграфна агентство греческэ «Даллаги» газетын мэдээсэлhээ абажа дамжуулна. Үнгэрhэн оной декабрь hарада, эдеэ хоолой товарнуудай сэнгүүдэй индекс мүн тэрэ жэлэй ноябрьтай сасуулхада 4 процентhээ үлүүгээр ехэ болоо.

Елуур дээрэ

Үгэнь Л. Ошанинай

Хүгжэмынь А. Нови[...]

Дуунай үгые Г. Чимитов оршуулба.
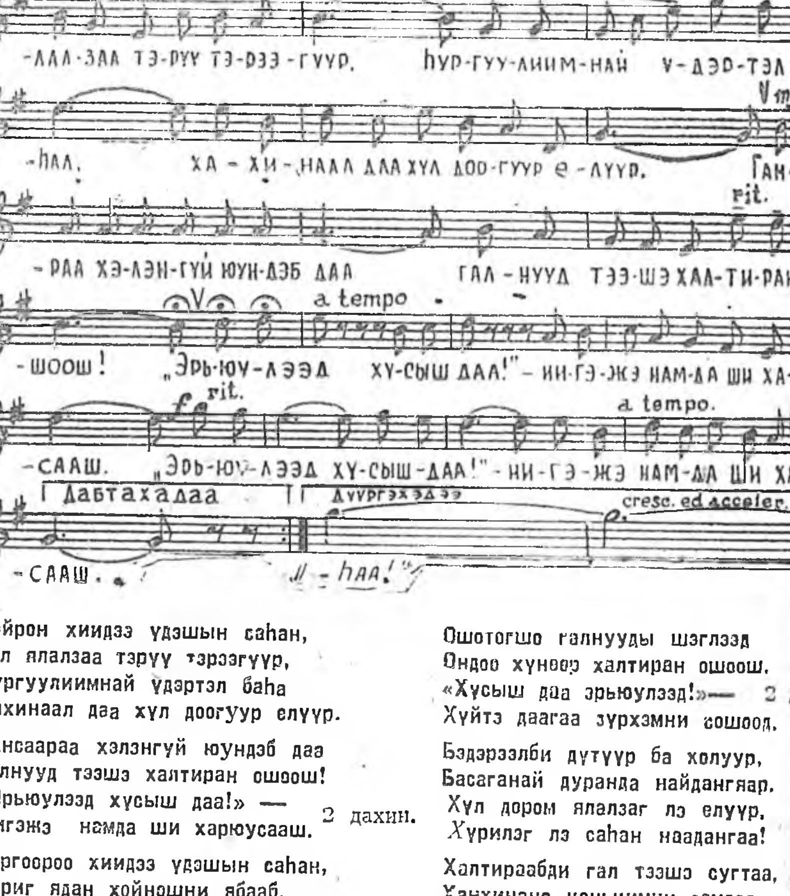
Тойрон хиидээ үдэшын саhан,
Гал ялалзаа тэрүү тэрээгүүр,
hургуулиимнай үдэртэл баhа
Хахинаал даа хүл доогуур елүүр.

Гансаараа хэлэнгүй юундэб даа
Галнууд тээшэ халтиран ошоош!
«Эрьюулээд хүсыш даа!» —
Иигэжэ намда ши харюусааш. 2 дахин.

Зоргоороо хиидээ үдэшын саhан,
Зориг ядан хойношни ябааб,
Алдангүйгөөр шамайгаа дахан
Арюун сэнхир мүльhэн дээр гарааб!

Ошотогшо галнууды шэглээд
Ондоо хүнөөр халтиран ошоош.
«Хүсыш даа эрьюулээд!»— 2 да[хин].
Хүйтэ даагаа зүрхэмни сошоод.

Бэдэрээлби дүтүүр ба холуур,
Басаганай дуранда найдангяар.
Хүл дором ялалзаг лэ елүүр,
Хүрилэг лэ саhан нааданга!

Халтираабди гал тээшэ сугтаа,
Ханхинана конькимни замдаа:
«Эрьюулээд хүсэхэб даа! — 2 да[хин].
Одоош даа ошохогүйш намhаа!»

Залуу багшанарта туhаламжа

Партиин XIX съездын шиидхэбэринүүд дотор hургуулинуудай хүдэлмэриие hайжаруулха тухай тодорхой заабаринууд үгтэнхэй. Бичурын дунда hургуулиин дэргэдэхи методическа нэгэдэлые хүтэлэгшэ нүхэр Л. Ф. Скубаренко энэ заабаринуудые хүтэлбэри болгон ажалаа ябуулна. Энэ методическа нэгэдэлдэ долоон эхин hургуулинуудай 39 багшанар хабаадалсадаг байха юм. Эдэнэй ехэнхинь hургуулида hаяхан хүдэлмэрилжэ байhан залуу багшанар юм.

Өөhэдынгөө ажал дээрэ гараhан элдэб ойлгосогүй зүйлнүүдые нэгэдэлэйнгээ суглаанууд дээрэ табидаг. Һуралсалай жэлэй түрүүшын хахадта тус нэгэдэлэй суглаанууд дээрэ «Эхин hургуулинуудта словарна хүдэлмэриие hайжаруулха тухай», «Сохилтогүй аялгануудые бэшэхэ дүримүүдые хоёрдохи к[лассда] сайхидта ойлгуулха тухай», «[Дүр]бэдэхи класста грамматическа [раз]бор хэхэ тухай», «Эхин hургу[улида] сээжээр тоо бодолго» гэхэ мэтэ [тэ]мэнүүдээр элидхэлнүүд зүбшэн сэгдэhэн байна.

Энээнhээ гадна, 12 нээмэл [урок]гууд үнгэрэгдөө. Нээмэл уро[кууд]ые зүбшэн хэлсэлгэ залуу ба[гша]нарта ехэхэн туhаламжа үзүү[лнэ]. Энэ методическа нэгэдэлэй б[агша] Н. Федотова нэгэдэхи класста [нээ]мэл урок үгэжэ, «к» үзэгтэй [үгэ]бүүдые танилсуулха зуураа, эл[и]доор ба ойлгосотойгоор үнгэр[үүлээ]. Эдэ бүхы хэмжээ-ябуулганууд [...] шадаа залуу багшанарай мэрг[эжэлэй] шадабариие дээшэлүүлхэ ябада[лда] шухала үүргэ дүүргэхэ байhа[н] лабтай.

Ю. Дагба[ев]

Колхознигуудай шатарай мүрысөөн

Колхозниуудай республиканска шатарай мүрысөөн шанга тулалдаагаар үнгэржэ байна.

Хоёрдохи разрядай шатаршад Ринчинов, Эрдынеев, Гуменный, Малакшинов ба Полусуров гэгшэд түрүү hуури эзэлхын түлөө тэмсэжэ байна.

3-дахи турта Сэлэнгын аймагай чемпион Малакшинов Ринчиновтэй наадаhан партияа ехэ тэсэмгэйгээр үргэлжэлүүлбэшье, нүгөөдэнь хүбүү үлүүтэй боложо илаба. Гуменный Аюровые, Полусуров Аютовые, Ткач Гармаевые шүүhэн байна.

Дүрбэдэхи турта Эрдынеев hайн байдалтай байhан аад. Мала[кши]новынь бодо хүбүүн хоёрынь [...] эдижэ, шүүжэрхёо.

Ткач Аютовые, Ринчинов Гар[маев]ые, Гуменный Полусуровые шү[үбэ].

Табдахи турта Эрдынеев А[юр]ые, Ринчинов Полусуровые, Гу[мен]ный Ткачые илаба. Гармаев Аю[тов]та шүүгдэбэ. Ринчинов Эрды[неев] хоёрой хойшолуулагдаhан п[ар]тэнсэлгээр дүүрэhэн байна.

Табадахи турай удаа тээ 4 $3\frac{1}{2}$ очконуудтай Ринчинов Эрды[неев] хоёр түрүүлжэ ябана.

А. Игумн[ов]

Тобшо hонинууд

☆ **Январиингаа даалгабари 170 процент.** Кударын аймагай Алтайн сомоной № 8 магазин (даагшань нүхэр Д. Цыренов) ажалшадай эрилтые hайнаар хангана. Энэ магазин эд бараанай эрьесын талаар январь hарынгаа даалгабариие 170 процент дүүргэhэн байна.

☆ **Һунгагшадта зүжэг.** Закаменай аймагай Санагын дунда hургуулиин hурагшадай уранhайханай самодеятельностиин кружогойхид зүжэг наада бэлдэжэ hунгагшадта харуулна. Жэшээлхэдэ, «Краснодон дээрэ тугууд», «Баран hайн, барандаа hайнаар дүүрэнэ» ба «Эржэмаа» гэжэ зүжэгүүдые «Коминтерн» ба Сталинай нэрэмжэтэ колхозуудта табяа.

☆ **35 ямаанhаа—60 эшэгэ.** Сталинай нэрэмжэтэ колхозой (Хэжэнгэ) эрхим хонишод нүхэд Жамсаранов, Дашиев, Батуева гэгшэд эрхим ажалайнгаа түлөө нэмэлтэ түлэбэри 12—16 толгой хурьга аб[аа]. Нүхэр Жамсаранов үнгэрэгшэ [жэл]дэ 35 ямаанhаа 60 эшэгэ аб[аад] хоролтогүйгөөр тэнжээhэн [байха] юм.

☆ **Мичуринска наука тухай [лек]ци.** Улан-Удын зооветинсти[тудэй] биологиин кафедрын ассисте[нт нү]хэр Мадасова Кяхтын хүдөө [ажа]хын hургуулида «И. В. Мичур[ин ба] мичуринска агробиологическа [нау]ка» гэhэн темээр лекци унш[аа]. Лекциие 100 гаран hурагшад[,] багшанар шагнаа.

☆ **Түрүү колхоз.** Хоринын ай[магай] Үдын сомоной Сталинай нэрэм[жэтэ] колхоз 1952 ондо ниитын мал [үсөө]бэрилхэ түсэбөө бүхы түрэлэй[н]лаар үлүүлэн дүүргэhэн байна. [Тии]хэн энэ колхоздо КПСС-эй айк[омой] ба аймгүйсэдкомой дамжу[улгын] Улаан туг барюулагдаба.

Редактор Б. Ц. ЦЫЖИПО[В].

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—23, заместителя редактора—7-85, отв. секретаря—3-23. Отделов: партийной жизни, сельского хозяйства —10-17, пропаганды и переводов—6-84, культуры и быта, промышленности—4-52, мест. информации и писем —11-05. Для междугородных переговоров —16.

Н—00473. Типография Управления по делам полиграфической промышленности, издательств и книжной торговли при Совете Министров БМАССР. Тираж 1000[...]